

ЦЕРКОВНА СТАРОВИНА

УДК 94(744)

о. Юрій Мицик

З ДОКУМЕНТАЦІЇ МАКСАКІВСЬКОГО СПАСО-ПРЕОБРАЖЕНСЬКОГО МОНАСТИРЯ XVII-XVIII ст. (частина 3)

Ми вже писали у попередніх двох статтях-частинах (1) про Максаківський Спасо-Преображенський монастир і його документацію, збережену в копії цього монастиря, своєрідній «книзі-архіві», одну з небагатьох вцілілих українських монастирських збірок такого типу XVII-XVIII ст. Ця копійна книга, що була створена у другій половині XVIII ст., зберігалась у колекції рукописів О. М. Лазаревського, котра перейшла потім на зберігання в Інститут рукопису (далі – ІР) Національної бібліотеки України ім. В. Вернадського (далі-НБУ) (Ф. VIII, № 255 М/154). Документи цієї збірки можна розділити на дві частини. У першій подавалися публічно-правові акти (універсали й листи королів, інших представників урядових кіл Речі Посполитої, гетьманів України, також полковників і сотників), у другій – приватно-правові акти (дарчі, купчі, заповіти тощо) і не випадково копіст дав їй назву «купчі». Друга частина була скопійована нами повністю і тут подаються всі її документи, які не увійшли в попередні дві подачі. Добігала кінця й робота над першою частиною збірника. Її полегшувала та обставина, що гетьманські універсали (наприклад, Богдана Хмельницького та Івана Мазепи) були вже переважно видані, а з другого боку, універсали королів та інших представників не публікувались раніше, були написані польською мовою з домішкою латини й вимагали перекладу. Але щоб картина була максимально повною і об'єктивною, ми звернулися до найбільшого українського архівосховища дореволюційної доби – Центрального державного історичного архіву в Києві (далі – ЦДІАУК). І там виявився цілий фонд Максаківського монастиря (№ 143), у котрому зберігалось понад 100 документів тієї ж категорії, що і в копійній книзі. Частина з них дублювала документи копійної книги, але більша частина була оригінальною. Опрацювання всього цього масиву є досить трудомістким, і публікація всіх документів вимагала б значно більшого часу і значно перевищила б обсяг запланованої статті. Внаслідок цього ми вирішили поставити тут кому в надії, що ще продовжимо публікацію документів даної обителі – однієї з найбільших і найавторитетніших на території Сіверської України. Щоправда, виникла одна проблема. Документи, як правило, подаються при публікації за оригіналом, а ми подаємо їх тут у більшості випадків за копіями XVIII ст. Але, як виявилось, ці копії дуже точні (це не дивно, бо вони створювались в монастирі для використання в ході можливих судових процесів), розбіжності ж незначні і стосуються в основному мовних особливостей. Так, чернець-копіст, який створив більшу частину копійної книги, замість «у» ставив «оу», чітко позначав літеру «ї», ставлячи над «и» своєрідне коромисло з крапкою посередині тощо. Але деякі документи були опубліковані нами за оригіналами, що походять з ЦДІАУК.

Не будемо переказувати змісту попередньої статті, а подамо нову серію документів (всього 38) з монастирської «книги-архіву», у більшості з умовно виділеної

© Мицик Юрій Андрійович – доктор історичних наук, професор (м.Київ).

нами її другої частини. Це викликано тим, що документи першої частини (гетьманські й полковницькі універсали) були вже опубліковані переважно за списками з інших рукописів. Документи, які наводяться з другої частини, це купчі, дарчі, заповіти, створені представниками духовенства, козаками, селянами. Вони являють собою не меншу цінність, ніж попередні з першої частини, бо містять у собі чимало важливих фактів з життя міст і містечок Чернігівщини, насамперед Борзнянщини (Берестовець, Високе, Воловиця, Красностав, Носалівка, Прачі (Пральники), Сидорівка, Степанівка, Ховми (Холми), Ядути) та Менщини (Мена, Макошине, Максаків, Киселівка, Красностав, Нові Млини, Носелівка, Ушня), також Ніжин, Новгород-Сіверський, Салтикова Дівиця та деякі інші.

У першу чергу відзначимо гетьманські документи: 7 універсалів Івана Скоропадського, 2 універсали Данила Апостола, 1 універсал Івана Брюховецького, кілька універсалів ніжинських полковників, які насамперед будуть використані при публікації «Українського Дипломатарія XVI-XVIII ст.» і є неабияким джерелом до історії монастирського землеволодіння і взагалі розвитку монастирської економіки. Не менше значення мають універсали королів Владислава IV (1632-1648), Яна Казимира (1649-1668) і високопоставлених осіб Речі Посполитої, особливо «фундуш» київського воєводи Адама Киселя (помер у 1653 р.), які дають чітку картину виникнення монастиря і появу його перших володінь, наданих Киселем у зв'язку з його тяжкою хворобою. Тут виникає одна цікава обставина. Привілей, яким монастирю дарується **навічно** весь ключ «задесенський красноставський», підписаний А. Киселем 18.07.1650 р., а вже наступного дня він видав новий, в котрому обмежує строк володіння цим ключем монастирю 13-ма роками, зніме згадку про свою тяжку хворобу і підкреслить, що цей ключ перейде по його смерті брату – Миколаю Киселю. Хтозна, чим було викликане таке поспішне рішення (можливо, тиском з боку брата?), але брат Миколай загине під Вінницею у лютому 1651 р., а сам Адам Кисель помер 1653 р., так що цей привілей хоча й буде фіксувати копійна книга, але виписів з нього не буде зроблено керівництвом монастиря, бо ченці не хотіли представляти в суд документ, який міг підважити право монастирю на володіння ключем.

Ці ж документи представлені у копійній книзі і у вигляді виписів з гродських та земських книг Києва, Мінська, Новгород-Сіверського та Орші. Основна частина їх тотожна, але тут цікаві додатки, які вказують на імена представників міської верхівки, писарів тощо. Важливий і сам факт внесення документів не тільки до книг Києва та Новгород-Сіверського, що цілком зрозуміло, але й Мінська та Орші, що свідчить про міцніші україно-білоруські зв'язки, ніж досі вважалося. У документах другої подачі ми наводили купчу моголівського міщанина Семена Торуги (Торутенка), який придбав будинок у Ніжині у свого швагра Бориса Максимовича і видно сам тривалий час проживав у цьому місті. Відзначимо, що у другій половині XVIII ст. ще один житель Могилева – Степан Шпак (Шпаковський) замолоду покинув рідне місто, певний час жив у Ніжині, а потім перебрався до Києва (на Поділ), де й одружився й осів назавжди (даний документ ми не наводимо тут, бо він походить з іншого фонду ЦДІАУК (№ 193) і не має відношення до Максаківського монастиря). Надзвичайно важливе значення для історії Чернігівщини, точніше Менщини, має «розиск» – слідство у справі конфлікту за кордони земель між чернігівською архієпископською кафедрою і Максаківським монастирем. Зокрема, він засвідчує, що після Смоленської війни 1632-1634 рр. на білоруських землях почався голод, внаслідок чого багато жителів голодуючих районів переселилося на Чернігівщину, зокрема білорус з м. Белиничі (нині – місто у Могилевській області Білорусі) Гаврило Потапович Жакгунович старожил с. Ховми (помер 26(15).09.1703 р.; йому було тоді під 100 років), про існування с. Волосківці (суч. Менського району) згадує у 30-х рр. XVII ст., (тобто як мінімум на 30 років раніше, ніж досі вважалося краєзнавцями) (2), а село Ховми називає містечком. Не менш цікава історія з переселенням ченців з Брянщини і заснуванням Свято-Преображенського монастиря в Максакові (вона в загальних рисах була відома ще О. М. Лазаревському). Нагадаємо, що після передачі у 1645 р. Московській державі міста Трубчевськ, ченці не захотіли залишатися під московською кормигою,

незважаючи на монастирські маєтності в Брянщині та на гарантії, дані ченцям царем Олексієм, і переселилися на Чернігівщину, де їм Кисіль надав нові маєтності – ряд сіл (Максаків, Високе, Красностав, Пральники (Прачі), Ховми, Ядути). Максаків як місце для заснування монастиря було обране не випадково. По-перше, тут знаходився колись монастир ще за московського панування (у проміжку між 1500-1503 рр. і 1609 р.), по-друге, він займав вигідне з торговельно-економічної точки зору місце (коло перевозу через Десну). Привілей А. Киселя (№ 3) проливає світло на ранню історію Красностава, яке вже тоді йменувалося містечком, і на характерні для нього промисли. Тут згадані землевласники краю: знаменитий дипломат Речі Посполитої Адам Кисіль, якийсь Грязний та Казановський. У першій половині XVII ст. відомі чотири представники цього роду, які обіймали досить високі державні посади, але ніхто не був коронним канцлером, як твердив згаданий Гаврило Жагунович. З представників цього роду (Адам, Адам, Олександр, Марцін), мабуть, останній (помер у 1636 р.) був саме тим, котрий володів землями задесенського «ключа». Він обіймав такі посади як польний гетьман коронний у 1633-1636 рр. (тому Жагунович називав його канцлером), каштелян галицький, подільський воєвода, староста предборський, тлумацький і, що особливо важливо, ніжинський. Він подає ряд цінних фактів щодо історичної географії краю, про населені пункти (купівля Мени Кисілем у Казановського, про перевезення церкви Максаківського монастиря, яку перевезли Десною з Чонська). Є скупі дані про Чонський монастир у Білорусі (Гомельщина), тоді видно церкву перевозили Дніпром, а потім Десною. Є згадки про Кримський похід 1689 р. й виступ до нього Ніжинського і Чернігівського полків.

Водночас документи дають важливі факти про інші сфери життя, зокрема дозволяють встановити імена й прізвища сотників та іншої старшини або міської верхівки (городові отамани, війти, бурмистри) Борзни, Ніжина, Новгород-Сіверського та ін. Так, саме ці документи дозволяють встановити, що автор літопису Самовидця – Роман Ракушка-Романовський був у 1655 р. наказним ніжинським полковником; уточнити час каденції борзнянських сотників: Тарас Петрович Забіла подає свою розписку в 1682 р. і підписався як сотник, хоча досі вважалося, що він сотникував у 1669-1672 та 1677 рр., а далі його змінив на цій посаді його родич Василь Петрович Забіла (1680-1686). Знаходимо й нове ім'я: менським наказним сотником у 1704 р. був Павло Слітченко.

Акт 1722 р. продажу млина на Сеймі у Батурині Оленою Чечіль, який ми наводили у попередній подачі, можна дещо доповнити: у 1727 р. млин не був викуплений (всупереч сподіванням Олени Чечіль і її синів) і перейшов у повну власність монастиря.

Якщо говорити про духовні особи, то особливе зацікавлення викликає той факт, що конфліктну справу між Чернігівською архієрейською кафедрою і Максаківським монастирем у 1702-1703 рр. розбирав з виїздом до Максакова і св. Антоній Стаховський, кафедральний намісник (наводиться в «інквізиції» і лист св. Антонія Стаховського), спеціально посланий для цього св. Іоанном Максимовичем, чернігівським архієпископом. Про це говорить наведений нами документ («інквізиція»), який яскраво свідчить про механізм проведення такого слідства (вивчення документів, допит свідків і прийняття від них присяги, виїзд на кордони маєтностей, посилення на Литовський статут). До речі, слово «інквізиція», яке часто викликає негативні асоціації, насправді в перекладі з латини означає «дослідження, пошук».

Не менше зацікавлення викликає і згадка імені Лаврентія Касперовича. Останній був військовим капеланом ще до гетьманування Многогрішного і той за його значні військові заслуги (ще як світської особи) 11(1).06.1669 р. підтвердив універсали-привілеї, якими попередники Многогрішного (очевидно Петро Дорошенко і Павло Тетеря) надавали о. Лаврентію село Дурні під Салтиковою Дівицею і Лопатинський млин на р. Снов під Седневом, а також власним універсалом надавав йому Римшин млин на р. Снов (3). Гетьман Іван Самойлович своїм привілеєм від 15(5).09.1673 р. дав йому як військовому капелану дозвіл перекопати луку Лажницький (Лазницький) Ріг і утворити озеро біля Десни (вище Салтикової Дівиці біля с. Хибалівки) (4). (До речі, заснування Хибалівки досі відносили до першої половини XVIII ст.,

між тим як тут вона згадується ще у 1673 р.). о. Лаврентій тут згадується вже як померлий в універсалах Івана Мазепи до 1705 р. (5) і скінчив своє життя як настоятель церкви Пресвятої Богородиці («пречиської») у Салтиковій Дівиці. (У 1685 р. він подарував своє Лазницьке озеро коло Хибалівки Максаківському монастиреві). Можливо, це той о. Лаврентій, якому Мазепа підтвердив права на млин у 1688 р. (6) В документах, опублікованих у двох попередніх подачах, були встановлені чи уточнені імена ігуменів Максаківського монастиря і час перебування їх на ігуменстві: Йоасафат Осиповський (-1642-1665-), Каліст Меновський (-1696-1703-), Ієремія Ширкевич (-1668-1676-), Герман Кердановський (-1682-), Йосиф Білицький, який був ігуменом уже в 1709 р. і перебував на цій посаді як мінімум до 1726 р.*, Гедєон Маркоцький (-1732-), Йоасаф Квістницький (-1740-), Ігнатій Бугановський (-1745-). Є й імена чи прізвища представників рядового православного духовенства згаданих міст і сіл Чернігівщини: оо. Григорій Іванович Величковський (протопоп Борзни і Нових Млинів) (-1702-), можливо родич св. Паїсія Величковського, Захарія (Борзна), Василь Іванович Барщевський (Берестовець), Леонтій Федорович (Киселівка), Петро (Степанівка), Федір (Ушня), Григорій Чайковський (Ядути), а також ряд імен та прізвищ братії Максаківського монастиря.

Цікаві ці документи і для мовознавця. Жива українська мова активно пробивається через канцелярську. Можна виявити багато українських слів, як от «завжди».

Зазначимо, що ми подали документи в хронологічній послідовності, бо в рукописі цей принцип не вповні витримується. При їхній публікації ми керувалися правилами передачі тексту, розробленими Я. І. Дзирою і про які вже неодноразово писали, але титла не розкривали, бо вони стосуються загальнозрозумілого: Гд-Господь, Бг-Бог, Хрсті – Христі, а також зберігали написані в тексті літери «ou»- у, «g» – кг, г. Нерозбірливі місця позначали наступним знаком (...)*. Латинські слова й вирази перекладені к. ф. н. Наталею Янівною Пухальською, якій ми висловлюємо щиро подяку.

Примітки:

1) Мищик Ю. З документації Максаківського Спасо-Преображенського монастиря XVII-XVIII ст. // Сіверянський літопис. – 2013. – № 1. – С.14 – 22. Друга частина: «Сіверянський літопис». – 2014. – №4. – С.111–126.

2) Досі вважалося, що Волосківці засновані у 1660 р. (История городов и сел Украинской ССР. Черниговская область. – К., 1983. – С.436).

3) Універсали українських гетьманів від Івана Виговського до Івана Самойловича (1657-1687). – К. – Львів, 2004. – № 341-342.

4) Там само. – № 473. Про початок Хибалівки у п.п. XVIII ст. див.: История городов и сел Украинской ССР. Черниговская область. – К., 1983. – С.415. Про початки с. Сидорівки під Ховмами це видання взагалі мовчить, між тим як їх слід віднести як мінімум до самого початку XVIII ст.

5) Універсали Івана Мазепи (1687-1709). – К. – Львів, 2006. – №№ 304, 305.

6) Універсали Івана Мазепи 1687-1709. – К. – Львів, 2002. – № 99.

*) До речі, універсал Івана Самойловича від 5 червня (26 травня) 1682 р. свідчить, що ігуменом Максаківського монастиря був також св. Димитрій Ростовський (Туптало, Тупталович) (Універсали українських гетьманів від Івана Виговського до Івана Самойловича (1557-1687). – К. – Львів, 2004. – № 593)

* * *

№ 1

1646, вересня 8. – Варшава. – Привілей Владислава IV (подано в перекладі українською).

«Владислав IV, милістю Божою король польський, великий князь литовський, руський, пруський, мазовецький, жмудський, інфляндський, смоленський, чернігівський, шведський, готський, вандалський дідичний король.

Повідомляємо цим нашим листом всіх взагалі і кожного зокрема, кому це належить знати. Доніс до нашої королівської відомості і доклав нам вельможний Адам з Брусилова Кисіль, київський каштелян, гоцівський староста, що при віддані

московському цареві Трубецька, ченці монахи Трубецького монастиря, котрих було разом кількадесят братії, маючи древню фундацію від князів Трубецьких, дідичів цих добр, і чотири тисячі злотих річної інтрати, прагнучи нам і Речі Посполитій до-тримати віри і не бажаючи бути іншого пана, тільки нашими богомольцями, і цю свою фундацію і монастир, будинки, праці, crescentie і що тільки було infundo, причому московський цар обіцяв їх зберегти в цілості і ще пога (?) до цього на той монастир, все це полишивши, до згаданого вельможного київського каштеляна, нашого коронного комісара, прийшовши до московських кордонів, просили, щоб за ними клопотався перед нашою величністю, щоб їм будь - де місце на монастир було вказано, воліючи (якщо на сеймі дасть Господь Бог майбутньому не мала б бути вчинена компенсація їм від нас і Речі Посполитої) emandicatis suffragiis бути під нами, ніж під московським царем; за чим згаданий київський каштелян у своїх власних ленних добрах, в кисільгородському і менському тракці і при ріці Десні, де колись давно за Москви був монастир біля Максаківського перевозу, давши їм im receptaculum, клопотався перед нашою величністю, щоб ми дозволили йому на це місце для прийняття цих ченців монахів і на монастир, де і за наше достоїнство Його Святу величність благаючи, своє чернече життя могли вести, приєднати і поступити. Ми тоді utramq. зглянувшись piellem (?) і цих ченців, що як сини вітчизни і наші вірні піддані воліли при нас залишатися і вельможного київського каштеляна у своїх власних добрах ресеріт, котрим слухну нагороду Річ Посполита за їх фундацію повинна вчинити(?), а при цьому, що це діється на хвалу Божу, на котру ординацію цих добр, звільнених від Москви primam hostem їх conservavit за радою панів сенаторів, які у цей час були при нашому боці, на це даємо згоду і дозволяємо, що що тільки своєї землі згаданий вельможний київський каштелян цьому монастиреві силою цього нашої згоди дасть і засвідчить у будь – яких книг, то при цьому монастирі має залишатися цілим і непорушним на майбутні часи, на що для ліпшої віри нашою рукою підписавши, коронну печатку наказали притиснути.

Дано у Варшаві двадцять восьмого вересня року Божого MSCXII (1612; помилка, тут пропущено L, отже, має бути 1642-Ю.М.), королювання нашого польського 14, а шведського – 15(року)».

(НБУ. – IP. – Ф. VIII. – № 255 М./ 154. – Арк.9-10. Копія XVIII ст. Напрукінці документа запис копійста «W oryginalnym podpisano: «Vladislaus rex», тобто «В оригінальному підписано «Владислав король». Також намальоване коло, в середині якого написано: «miasto pieczęci wielkiej koronnej», тобто «місце печатки великої коронної»).

№ 2

1646, жовтня 23 (13).– Новгород-Сіверський.– Випис з гродських книг Новгорода-Сіверського.

«Выпис с книг кгородских Новагородска Сиверского.

Року тисеча шестсот чотиридесят шостого місяця октоврия тринадцятого дня.

На вряде кгородском в замку его кор. мл. Новагородка Сиверского перед мною, Самуилем Дидковским, коморником граничным и наместником подстароства судового кгородского Новагородка Сиверского, так же актами нынешними кгородскими новагородским, поневаж суди земские черніговские и новагородские не доходят, теди на сей час яко в найближчим кгороде и уряде становши очевисто ясневельможный его мл. пан Адам з Брусилова Кисел, каштелян и генерал зем киевских, носовских и староста, прихиялючис во всем до права посполитого и коньституції року недавно минулого тисеча шестсот тридцат пятого и ординации Речи Посполитой добр земьских дидичних ухваленное, во всем праву посполитому досит чинячи еа адепта кавтеля тие слова ведлуг вышгменованое конституции суб фиде гоноре ест консцыенция, же тую фундацію чиню де ново радице з добр моїх власних жадних пінязей за нее не взявши, сине улло коньдиктаmine, але еист пуро зело ет пропри мера либералитате, не чинечы ничег[о] ин фравдем теперешнее коньституцыи права посполитого на вряде нынешним ет корам актис такто пекторе вырекши и выразивши запис фундації

за особливим его кор. мл. ленних вечистих менских и макошинских в тракте киевском будучим у воеводстве Черниговским и над рекою Десною у перевозу Максаковского, где старожитное городисче ест, и монастыр там негде, естче снат за Москви бывал, яко тот от его кор. мл. привилей в собі опевае, для уфундованя на том местцу через ясневелможного его мл. пана киевского де нова радице монастыра и в нем законников, которые их отдаю Трубецка до Москвы, не хотячи быт за царем московским с тамтого местца, где старожитную фундацыю свою от князюв Трубецких мели, яко сынове отчизни и верные подданне при отчизне заставаючи, рушились, монастыр зложено светого Спаса, то ест Пана Збавителя ншого Преображене, также село, названое Максаков, з другою стороны Десны лежачое, сит аттиненцыис за (?) писанем и ограниченем через особый его мл. запис часи вечными ад пиа впера на сей час вже на том местцу згромажонных велебных в Бозе отцов и на потом наступаючих, уфундовавши тот запис свой и вечное а неодменное фундацыи с печатю и с подписом руки своею, также с печатми и с подписом рук их мл. панов приятелей, нижей на том записе выражонных во всем оног и з ним а добровольным сознаньем ствердивши и змоцнивши для вписаня до книг нынешних кгородских Новагородка Сыверского подал, о чом тот фундацыи запис ширей а меновите в собі обмавляе, просячи, абы принят и до книг нынешних вписаний бил, которого я, уряд, приймуочи, перед собою у акт читати казалем и тые сут слова его полским писмом писаные: [...] (*дали йде текст привілею-фундушу А. Киселя від 9.10. 1646 р., який вміщено у копійній книзі Максаківського монастиря на арк. 17-18 зв. (наводиться нижче № 3) і який багато в чому подібний до вищенаведеного універсалу Владислава IV – Ю.М.*).

У того запису фундацею при печатех подписи рук тими слови [...] (*тут продовжується цитування привілею-фундуша А. Киселя – Ю.М.*). Которий то запис фундацею за поданем и очевистим признанем ясневелможного его м. пана Адама з Брусилова Киселя, каштеляна и генерала зем киевских, носовского и старозы (?) и просбою оног а за принятем урядовим, яко се в собі маєт увес, слово от слова до книг нынешних кгородских Новагородка Сыверского ест уписан. А по уписаню того запису фундацыи тот же сознаваючий ясневелможный его мл. пан киевский самий оригинал того запису до себе взявши уряд писарский квитовал. Што все для памяти до книг нынешних ест записано, с которих и сей випис под печатю кгородскою новагородскою ест выдан.

Писан в замку Новагородка Сыверского.

Самуел Некгрыевич, писар кгородский Новагородка Сыверского.

Корыкговал Ревонтовский».

(НБУ. – IP. – Ф. VIII. – № 255 М./ 154. – Арк.25-27 зв. Копія XVIII ст. Наприкінці документу намальоване коло, в середині писано «місто печати». Потім йде запис від 4.05. 1650 р. Остапа Виговського, намісника кийвського замку, про вписання цього випису у кийвські гродські книги. Цей запис опубліковано: «Джерела з історії Національно-визвольної війни українського народу 1648-1658 рр.» – К., 2013. – Т.2. – № 14)

№ 3

1646, жовтня 13. – Новгород-Сіверський. – Випис з гродських книг Новгород-Сіверського, який містить універсал-привілей А.Киселя від 9.10.1646 р. (регест)

Універсал А. Киселя містить докладний опис кордонів маєтностей Максаківського монастиря, який варто навести.

„[...] почавши від ріки Ложі вище млинка Максаківського, збудованого на ріці Лож, від цієї теж річки Ложі, взявши мокрою улоговиною (?) (smużalina), йдучи через озеро Попове і через дорогу, котра йде від перевозу до Ховмів простим звичаєм через сіножаті і луки, йдучи аж до річки Берези, цією річкою Березою йдучи вниз до річки і ручая (?) (żuwca) Хомутця, цим Хомутцем вниз йдучи до річки Десни, залишаючи землі по лівій стороні до річки Горла, цією річкою Горлом йдучи вниз до ріки Десни, залишаючи землі по лівій стороні до містечка Ховмів, а по правій

стороні до монастиря, а пройшовши згаданим Горлом в ріку Десну, цією ж рікою Десною йдучи вгору аж до озера Максаківського і Романового входу (wstępu), тоді залишаючи ріку Десну по правій стороні, а вліво в це озеро Романове увійшовши і цим озером йдучи вгору аж до річки Чорнки (?) (Czornky (?), цією річкою Чорнкою йдучи вгору і в лівій стороні з цієї Чорнки повернувши Ролойську улоговину, цією Ролойською улоговиною йдучи вгору до самих морських лоз, від цих морських лоз через ліс до великого болота через це болото йдучи аж до дороги, котра з села Куликовець йде до села Осьмаки, цією куликівською дорогою йдучи аж до дороги і великого шляху, який йде з міста Мени до перевозу через Десну і до містечка Ховмов (Chełmów), цим шляхом йдучи аж до ріки Десни, залишаючи постійно монастирські і максаківські землі по правій стороні, а по лівій стороні менські і куковицькі землі, а тоді, дійшовши до ріки Десни, від згаданого менського шляху, тою ж річкою Десною вгору проти течії пішовши в десенське річище, цим десенським річищем йдучи вгору виш (?) згадану річку Ложею, цією річкою Ложею йдучи вгору, а проминувши монастирський млинок аж до дубів, які стоять по обидва боки річки Ложі, і згадану улоговину, що виходить з річки Ложі, тоді перша п'ядь (pięta) ховменської землі з монастирською є відзначена. Тоді всі ці землі, йдучи за ходом сонця згаданими ручаями і ріками, по правій стороні лежать землі монастиря святого Спаса, тобто Господа Спасителя нашого Преображення, а по лівій стороні ховменські, менські і куковицькі землі, заявляючи й те, що ці всі згадані річки, тобто ріка Десна, десенське річище, річка Ложя, річка Береза і вступне Романівське озеро з обома берегами мають належати в цих тільки місцях, куди циркуль (cirkul) цих земель згаданими урочищами заходить, залишаючи вільну пристань з обох боків рік Десни і перевоз на ріці Десні тут же, після вищезгаданого монастиря будучий, який належить до міста Мени і містечка Ховмів з усіма прибутками цього перевозу[...]

(НБУ. – IP. – Ф. VIII. – № 255 М./ 154. – Арк. 12 зв. – 15 зв. Копія XVIII ст. Наприкінці документа намальоване коло, в середині писано «місто печати»).

№ 4

1648, квітня 20. - Кобижча. – Привілей Адама Киселя Красному Ставу (подається в перекладі українською).

«Адам з Брусилова Кисіль на Гощі, Кобижчі і Кисільгороді, берестейський воєвода, гошовський староста.

Повідомляю цим моїм листом, що новому містечку, яке формується над рікою Борзною, названому Красностав, при Нових Млинах, дав слободу на двадцять років і цим моїм привілеєм даю, дозволяючи роблення пива, горілок і шинкування, також інших всіляких напоїв, ловлення риби у Красному Ставі і на низу, в ріці Борзні і по Десні-ріці, займання пуці і всіляких в ній пожитків, розробку полів, роблення ставків, ставлення пасік, також всілякі торги, привласнюючи собі пожитки, яким хто хоче способом, а податків жадних не повинні давати, але на вольності як міщани залишаються вільними і свобідними, будучи тільки під владою ізавідуванням адміністратора моєї кисільгородської і менської маєтності, уродного пана Яна Себестіановича, новгородського войського, і перед ним судитися; а після скінчення слободи, дасть Господь Бог, після двадцяти років, не повинні давати більших податків, тільки будут платити з дому по копій подимщини, а постарому як міщани мають залишатися вільними. Чого всього обіцяю притримуватися моему згаданому місту Красном у Ставу і даю цей мій лист з печаткою і підписом моєї руки.

У Кобижчі 20 квітня року 1648».

(НБУ. – IP. - Ф. VIII. – № 255 М./ 154. – Арк. 33. – Копія XVIII ст. Наприкінці документа запис копійста «В оригіналом подпис «Idem qui supra», тобто «так як вище». Також намальоване коло, в середині якого написано: «miasto pieczęci», тобто «місце печати»).

№ 5

1650, травня 12 (2). – Київ. – Випис з київських гродських книг.

«Випис с книг кгородских воеводста Киевского року тысяча шестсот пятидесятого мсца мая второго дня.

На вряде кгородском в замку его крол. млсти киевском.

Передо мною, Остафием Виговским, наместником замку киевского, становши очевисто велебний в Бгу отц Иозефат, законник мнстра Кисилевского, своим и всей капитули того ж мнстра именем для вписаня до книг нынешних кгородских киевских подал пер облятам конфирмацию от его крол. мл. фундушу на тож мнстр киселовский в треке киселкгородским и мянским при реце Десне, где давний монастир кгдис за Москви бывал у перевозу Максаковского, с печатью коронною болшое канцелярии с подписом руки светое памяти короля его мл. Владислава Четвертого, так теж из сусцептою кгороду Новгородка Сиверского на сей (?) в той (?) конфирмации и нижей инсрванной (?) меновите виражоную помененним законником киселовским даную и служачую, о чом тая конфирмация фундушу ширей в собе обмовляет, просячи, абы принята и до книг тутошних кгородских киевских вписана была. Я теди, уряд, оную до книг приймуючи, читалем, которая так в собе писмом полским мает писана:

«Władysław...» (далі йде текст привілею Владислава IV, який наводився нами вище під № 1 – Ю.М.)

У той конфирмации его кор. млсти печат коронная болшое канцелярии ест притиснена, а подпис руки его кор. млсти тими слови: «Vladislaus rex», на затилку тоей конфирмации его кор. млсти фундушу сусцепта кгороду Новгородка Сиверского тими слови писанная: «Anno tysiąc sześćset czterdziestego szóstego mscia oktobratrznastego dnia. Jaśnie wielmożny jego mśc pan Adam z Brusłowa Kisiel, kasztellan kijowski, ocze wiście stojąc na urzędzie przy zeznaniu cessionie ten fundusz jego krol. mści do akt podał jako namiestnik podstarostwa sądowego Nowogródka Siewierskiego przyjąłem Samuel Didkowski, komornik graniczny powogródzky». Которая то конфирмация его кор. млсти за поданием и прозбою вишпреченное особы, а за принятием моим врядом слово в слово до книг нынешних кгородских киевских ест уписана, с котрих и тот випис под печатью кгородскою киевскою ест видан.

Писан в Кieve.

В небытности его мсти пна писара подписуюся Евстафий Виговский, наместник замку киевского.

Кориговал Искоростенский (?).

(НБУ. – ІР. – Ф. VIII. – № 255 М./ 154. – Арк.Зв. – 5. Копія XVIII ст. Наприкінці документа намальоване коло, в середині якого написано: «місто печатки кгородской киевской», а також записано копіюстом «Lecta per Didkowski»).

№ 6

1650, липня 19. – Мена. – Універсал-привілей Адама Киселя (подається в перекладі українською).

«В ім'я Господа Отця і Сина і Святого Духа.

Адам з Брусилова Кисіль, воевода, генерал київських земель, комісар України, вишгородський, носівський староста, на честь і хвалу Всемогутньому і милостивому Господу Богу, Котрий віддаливши Свою святу справедливу кару за наші гріхи - громадянську війну, повернув святий мир і мене негідного до моїх добр, чиню (...)* мое, у цьому написаному висловлюю трирічну (очевидно помилка, треба розуміти «тринадцятирічну». – Ю.М.) ординацію, що на вшанування (?) Божого дому у моему монастирі Кисільгородському над Десною на тринадцять років даю весь Красноставський ключ з максаківським поромом і озерами холмськими і ядугинським і інтрату з цього ключа таку: з Холмів (маються на увазі «Ховми». – Ю.М.) аренда і озера триста, Красностав з млинами – тисяча золотих, максаківський пором – п'ятсот золотих, ядугинського озера – сто золотих. Юридика з цих сіл – сто золотих. Сумма складає дві тисячі. До цього послушенство підданих, коли прийдеться вивозити дерево та віддавати дерево до цегли, з усього задесенського ключа. Оренди тільки ядугинська,

[з] Високого і Пральників (*маються на увазі «Прачі»*. – **Ю.М.**), котра складає п'ятсот п'ятдесят злотих, залишається у цьому ключі при моєму шафару поповичу (можливо це прізвище, якщо читати першу літеру як велику – «Поповичу»-**Ю.М.**), так само як і фільварок небіжчика пана Ведевського в Ядутах з розробком і повинністю жнива, [належних] до цього фільварка, котрий має залишатися при моєму слугі, котрий там буде для охорони пущі. Від мельників теж річний податок до менського замку мають віддавати. А ці вищезгадані дві тисячі будуть належати монастиреві на тринадцять років, почавши від святого Іллі руського нинішнього [року] аж до такого ж свята через тринадцять років, даючи це в розпорядження вельможного отця ігумена, щоб збудував церкву, на початок даю [йому] готівкою тисячу злотих. І на це дав цей мій лист моєму монастиреві з печаткою і підписом моєї руки, тут же і вельможного його мості пана черкаського старости, як такого, котрому після мого кінця дарую менську і кисільгородську маєтність.

Дан в Мені 19 липня 1650.

В подлинном подписано:

Адам з Брусилова Кисіль, воевода генерал київських земель, вишгородський, гощівський староста.

Миколай з Брусилова Кисіль, черкаський ротмістр.

(НБУ. - ІР. - Ф. VIII. - № 255 М./ 154.- Арк.8-8 зв. Копія XVIII ст. Наприкінці документа намальоване коло, в середині якого написано: "місто pieczęci", тобто «місце печатки»)

№ 7

1654, жовтня 11(1). – Ніжин. – Універсал ніжинського наказного полковника Романа Катіржного.

«Роман Катержний, полковник Войска его црского величества наказний ніжинский и всего Сівера.

Атамане и войте висоцкий, пральницький, едутинский, холмянский, красноставский. Росказую вам сурове под срогким каранем войсковым, жебысте были во всем послушни ведлуг універсалу его млсти пана Богдана Хмельницкого, гетмана Войска Запорозского, послушенство отдавали до мнстря Максаковского, жебысте не были спречни против оных чернцов и вшелякое послушенство отдавали, сурово вам розказую. А що стороны гребли красноставской, жебысте вси одностайне угатили, а пожиток до монастыра отдавали. А если бы хто мил спречным быть воли и росказанию моем, таковий сролгаго караня не уйдет. Зачим вас Гспду Бгу отдаю.

З Ніжина октобря 1 року 1654.

В подлинном подписано: «Роман Катержний, полковник наказний ніжинский рукою».

(НБУ. – ІР. – Ф. VIII. – № 255 М./ 154.– Арк.42 зв. – Копія XVIII ст. Наприкінці документа намальоване коло, в середині якого написано: «місто печати»).

№ 8

1655, лютого 24 (14).–Ніжин.–Універсал-наказ наказного ніжинського полковника Романа Ракушки-Романовського борзнянському і шаповалівському отаманаму.

«Пане атамане борзенский и шаповаловский!

Доходит до нас відати от отцев монастыра Максаковского, же вы их подданым, которых его млсть пан гетман наказний (*Іван Золотаренко.* – **Ю.М.**) Войска, знайдуючися при боку его царского величества Запорозского, им для хутнійшого уфундованя церкви Божой надал, кривди чините и в тягlost до себе их притягаєте, для чого мужики отмовляються в послуги отцем. Зачим сурово вас упоминаю именем его млсти пана гетмана, жебысте того понехавши, дали им во всем покой под неласкою его млсти пана гетманскою. Селянам зась, которые под претекстом отцев монастыра Максаковского знайдутся, приказую, жебы конечно никому, кроме отцев, послушенства не отдавали и по селах, яко нас доходит відати, же тилко атаманы, а войтов ні маш, для чого непорядок діється меж вами в послушенстві. Росказую, жеби зараз

и войтов обобрали для вшелякого порадку, не чинячи иначей под. сроким каранем войсковим. Затим вас Гсду Бгу поручаю.

Дата з Ніжина дня 14 февраля 1655.

Роман Рекушка (!), полковник наказний ніжинский Войска его цар[ского] вел[ічества] Запороского».

(НБУ. – ІР. - Ф. VIII. – № 255 М./154.- Арк.62. Копія XVIII ст. Наприкінці документу намальоване коло, в середині якого написано: «місто печати»).

№ 9

1664, квітня 30(20).– Мінськ. – Випис з мінських гродських книг (регест).

«Въпис с книг кгородских замку кгородского минского.

Лета от Нарожения Сына Божого тисеча шестсот шестдесят четвертого мсца априля двадцятого дня.

На ураде кгородском в замку кгородском минском передо мною, Мартином Казимиром Володкевичем, городничим и подстаростим минским, постановившиися очевисто в Бозе превелебний его млсть отец Викторий Бобьленцевич, старший монастыра Макошинского и Соломерецкого(*Свято-Покровський Соломерецький монастир знаходився містечку Соломеречі неподалік Мінська. – Ю.М.*), поклада ку акътикованю до книг консенс святоблिवее памяти найяснейшого короля его млсти Владислава Четвертого, з речю в нем в середине нижей вираженою, просячи абы той консенс был до книг справ кгородских минских актикован и уписан, которий уписуючи у книги слово до слова, так ся в себе мает:

(далі йде текст універсалу Владислава IV від 28.09. 1642 р., котрий подано вище (№ 1) і котрий в основному повторює привілей Адама Кисіля, який наводиться вище – Ю.М.)

У того консенсусу печат притиснена короньяная, а подпис руки его королевское млсти подписаний в тие слова (*тут продовжується вищезгаданий універсал Владислава, який списано з випису Новгород-Сіверського – Ю.М.*). Которий же тот консенс за покладанем и просбою через особу верху мененую ест до книг справ кгородских минских акътикован и уписан. С которих книг и сес випис под печатю вradoвою в Бозе велебному его млсти отцу Виктору Боблецевичу, старшому монастыра Макошинского и Соломерецкого ест видан.

Пысан у Минску.

Подписано в подлинном: Александер Танаевски, писар кгородский минский.

Корикговал с книгами Горошко».

(НБУ. – ІР. – № 255 М./154. – Арк. 31-32. – Копія XVIII ст. – Наприкінці документа намальоване коло, в середині якого написано: «Місто печати кгородской минской»).

№ 10

1664, квітня 30(20).– Мінськ. – Випис з мінських гродських книг (регест).

Тут подається з випис тих же книг, здійснений тими ж особами, але з доданням тексту універсалу короля Яна Казимира від 13.01.1664 р. (*даний з табору під Новим и Млинами*), який містить у собі текст вищезгаданого універсалу короля Владислава IV від 28.09. 1642 р. Однак універсал Яна Казимира містить деякі нові дані: по-перше він був даний ігумену Йоасафату Осиповичу, по-друге підтверджуючи права Макошаківського монастыря на володіння селами Ядути і т. д., він додає: «також ... в місті Мені і хутір на передмістю, названий Пилиповський (Filipowski)»

(НБУ. – ІР. – № 255 М./154. – Арк.5 зв. – 7 зв. – Копія XVIII ст.)

№ 11

1665, липня 13(3).– Табір під Переяславом. – Універсал гетьмана Івана Брюховецького.

«Иван Брюховецкий, гетман з вірным Войском его пресвітлого царского величества Запороским.

Ознаймуем сим писанем ншим кождому, кому о том відати належит, старшини и черні Войска его пресвітлого царского влчства Запорозского, а особливо пном полковником и сотником тим, в которых полках и сотнях, нижей именованние добра мнастиирские найдутся, так с побожности христианской, яко и з самой слушности на прозбу велебного отца Иоасафа Осиповского, игумена и всей братії общежителной мнстря Максаковского, всі права и привилегия, а особливе універсальы антецессора ншего помененному мнстреві на село Максаков, Холм, Едуть, Пралники, Высокое, Красный Став з млинами, озерами и перевозом и всіми пожитками и приналежностями, при тих селах знайдуючимися, ствержаем и конфірмуем, поневаж и о т великого гедра ншого, от его царского пресвітлого влчства, жалованную грамоту менованный мнстр на тие ж села сым (?) данную мает. Прето приказуем, абы ништо з старшины и черні Войска его пресвітлого црского влчства Запорозского помененному мнстреві кривди и перешкоди чинити не важился, а помененных сіл обыватели абы пререченному мнстреві Максаковскому належное послушенство отдавали. Що так и не иначей міти хотячи и повторе сурово приказуем.

Дан в таборі спод Переяславля юля 3 1665.

В подлинном подписано: «Иван Бруховецкий звышменованный гетман».

(НБУ. – IP. – № 255 М./154. – Арк. 45. – Копія XVIII ст. – Наприкінці документа намальоване коло, в середині якого написано: «Місто печати»).

№ 12

1668, серпня 29(19). – Ніжин. – Універсал ніжинського полковника Матвія Юрійовича (Гвинтовки).

«Матвій Юревич, полковник Войска Запорозского ніжинский.

Пном сотникові борзенскому, шаповаловскому, атамані городовой, всему старшому и меншому в тих сотнях найдуючомуся товариству, кождому кому того відати будет потреба, ознаймуем, иж донесена нам скарга от пречестного гспдна отца Иеремія Ширкевича, игумена Всемлстивого Спса максаковского, о долегливость, которую обытел свтая в кгрунтах своїх, барзій в наданных от побожных ктиторов маетностях, от нікоторых войсковых малоуважных людей поносит; для которое причины подданние их мнстирские належное монастирєві повинности отдавать не хотят, поносячи на себї от таких своевольних людей здирства. Прето мы, запобігаючи тому, абы болш подданим мнастирским ні от кого якая ж колвек кривда не діялася и через шо бы не изнищала обытели свтой маетность, але цале без нарушення жадного, яко за анетецессоров наших бувало, в послушенствї и подданствї монастирєві зоставала, по вас того жадаем и приказуем, абысте вы жаден з старшины и черні козацкое подданим мнастирским, в сотнях ваших будучим, найменшое кривды и здирства чинити, станції брать, або под свое послушенство прихиляти, не важился, поневаж оное обытели свтой законники за все Войско Запорозское, за вельможного его млсти пна гетмана, за народ православный хрстианский щоденно Найвишшаго Бга просят. То теди на мнастрєві и наданем мнастирским шкоди чинити не треба. Если бы хто з старшины и черни козацкое от того часу з сотен ваших албо з инших полку наше(о) товариш в помененых маетностях мнастирских якую важился задавати кривду, такого кождого за скаргою срогое войсковое не минет каране, а не иначе.

Дан в Ніжине август[а] 19 дня 1668.

В подлинном подписано: «Матвій Юревич, полковник».

(НБУ. – IP. – № 255 М./154. – Арк. 46 зв. – Копія XVIII ст. – Наприкінці документа намальоване коло, в середині якого написано: «Місто печати».
Опубліковано за іншим списком: Універсали українських гетьманів від Івана Виговського до Івана Самойловича (1657-1687). – К. – Львів, 2004. – С. 902-903).

№ 13

1669, січня 27(17). – Батурин. – Універсал ніжинського полковника Пилипа Уманця.

«Пилип Уманец, полковник Войска его царского пресвітлого величества Запорозского ніжинский.

Ознаймуем сим ншим писаним кому бы о том відати будет потреба, а меновите пну сотнику борзенскому, шаповаловскому, атамані городской и всему старшому и меншому в тих сотнях найдуючомуся товариству до відомости подаем, иж мы, поглядаючи на выразный універсал его млсти пна Демяна Игнатовича, гетмана Войска его црского пресвітлого влчства Запорозкого сіверского, наданный в Бгу пречестному гспдну отцу Иеремію Ширкевичу, игуменови Всемлстивого Спса мнстря Максаковского, на маетност. Зачим и мы, не нарушаючи того ж універсалу и волі его млсти пна гетмана овшем подтверждаем и умоцняем, абы так вышней менованной старшины яко и (...)» в Бгу пречестный гспдн отц Иеремій Ширкевич з братиею не поносил найменшой перешкоды и жадного утяження, але яко своїми до обителі святой маетностями спокійне под претекстем (?) держал и чого будет потреба на обьгел свтую замышлял, а ежели бы через наше сие писане и выразный універсал міл от когоколевк перешкоду поносити, таковый каждый за донесенем от пречестного гспдна отца игумена скарги не увойдет срокного войскового караня без респекту обещуем, инаицей не будет.

З Батурина 17 януария 1669 року.

В подлинном подписано: «Звышменованный полковник ніжинский»

(НБУ. – ІР. – № 255 М./154. – Арк. 50. – Копія ХVІІІ ст. – Наприкінці документа намальоване коло, в середині якого написано: «Місто печати полковничой»).

№ 14

1679, червня 13(3). – Орша. – Випис з земських книг Оршанського повіту (подано в перекладі українською).

«В ім'я Господа Отця і Сина і Святого Духа.

Адам з Брусилова Кисіль, воевода, генерал київських земель, комісар України, вишгородський, носівський староста, на честь і хвалу Всемогутньому і милостивому Господу Богу, Котрий віддаливши Свою святу справедливу кару за наші гріхи - громадянську війну, повернув святий мир і мене негідного до моїх добр, чиню знаменито на вічні й потомні часи, кому про це відати тепер і потім належить, цим листом, записом вічної моєї фундації, що будучи я від Господа Бога спітканий тяжкою хворобою, а завжди пам'ятаючи про кінець мого життя і ті добра, котрі від Господа Бога подані мені до хазяйнування і управління, я задумав за свого життя за згодою короля його мості, мого милостивого пана, надати до першої моєї фундації Максакова і перевозу, додаю моему монастиреві, ченцям побожного життя, в добрах моїх ленних вічистих менських, макошинських, на тракті кисільгородським будучих, тобто ключ весь задесенський красноставський, до котрого належать села Ховми (Chelmy), Красностав, Ядути, Прачи (Pralniki), Високе. Тоді я згідно з цією згодою його королівської мості весь згаданий ключ із згаданими селами згідно із згодою його королівської мості, мого милостивого пана, на вічні майбутні часи віддаю, уступаю, даю, дарую, фундую і записую так, як в своїх кордонах має бути монастирське надання зразу до володіння згаданий ключ із згаданими селами ченцям і подаю їм до володіння через возного, будь-якого захочуть закликати ченці; тоді вже згадані ченці цього монастира і игумени і їх наступники мають вічно й спокійно згідно зі згодою його королів якої мості і цієї фундації – моєї данини цей ключ із селами тримати і інших (?) вживати, всякі прибутки знаходити, а за достоїнство і довгощасливе панування його королівської мості, пана мого милостивого, за сега факта побожных нащадків його мості, за згаданих королів їх мостей польських просити Господа Бога, не забуваючи і мене, котрий із своїх добр виділив цю частину на вічну хвалу Бога, щоб при щоденних жертвах біля олтаря Божого і за мою грішну душу до Його Божественного Маєстату просили, щоб був милосердним, а вже сам і мої нащадки і жоден із спадкоємців мого дому ленних Кисільгороду, Мени і Макошина, вічних власників, до цієї частини добр на хвалу Бога з волі і дозволу його королівської мості, мого милостивого пана, відданих і виділених, жодного вступу і приводу не маємо і не будемо мати і жодного не будемо чинити impedimentu вічними часами. А це під заставою у десять тисяч червоних золотих і винагородженням шкод словом, крім присяги опрацьованим, про яку заставу і шкоди генеральний форум

приймаю і призначаю у земському гроді і люблінському коронному трибуналі на консервантах і на власних воєводствах Київському, Волинському, Брацлавському, Чернігівському подвійним терміном ставити оборону жодних ingenere caspesci (?) і правних добродійств dilatiej appellatiej prosenguntu fatalii submissi не заживаючи respondere satis facere toties quores (?) потреба цього буде з моїми нащадками записуємо і на це даю цей мій лист цесіональний з печаткою, (підписом) моєї руки і усно запрошених печатарів.

Писано у моєму замку Мені вісімнадцятого липня тисяча шістсот п'ятдесятого року.

(далі йде текст українською мовою. – Ю.М.)

Адам з Брусилова Кисіль, київський воєвода, вишгородський, носівський староста.

Усно запрошений до цього листу печатар від ясновельможного його мості пана київського воєводи Миколай Кисіль, дорогинський, писар земський вітебський.

Усно запрошений до цього листу печатар від ясновельможного його мості пана київського воєводи Казимир Правський, писар гродський стародубський.

(ЦДІАУК. – Ф. 143. – Оп.1. – № 18. – Оригінал. Запис: «Fundaty na monaster należący», тобто «Фундація, яка належить до монастиря»).

№ 15

1682, серпня 4 (липня 24).- Борзна.- Розписка борзенського сотника Тараса Забіли.

«Я, Тарас Петрович Забіла, сотник борзенский, даю тое мое писане превел[енному] гспдну отцу Иеремію Ширкевичу, игумену и всей братії монастира максаковского на то, иж що купил есми я у Тимоша Ивановича аптекара, бывшего мельника красноставского, третью мірочку мельницкую в старой еще клітці в млині на греблі в Красноставі стоячої, за золотых пятьдесят, теды я и тепер знову клітку новую на тоеж місце збудовавши своим власним коштом, за що й дефалкацію слушную от тых же отцев максаковских за тую мою утрату, на клітку выданую, выдержовавши, знову позволяю отцем максаковским дві мірочки з млина моего, як и в иных млинах красноставских отбирают, до монастира брати, а я третью мірочкою мельницкою, которая на мене власне належит, буду ся коньгеньговаты. На що им и далем тое мое писане с подписом рук людей зацных, устне от мене упрошенных, яко то вел[ебного] гспдна отца Григория Ивановича, протопопа борзенского, так и его млсти пна Петра Михайловича Забіли, обозного Войска Запороского енералного, родича моего.

Діялося в Борзні року 1682 мсця июля 24 дня.

Тарас Петрович Забіла, сотник Войска его цар[ского] прес[вітлого] вел[ячества] Запорозкого борзенский.

Петро Михайлович Забіла, обозный Войска его црского пресвітлого величества Запорозкого енералный, при печати своей веліл подписал руку.

Устне прошоний от особ вишменованных и там (?) згодном листу о подпис руки Григорий Иванович Величковский, протопопа борзенский и новомлинский».

(ЦДІАУК. – Ф. 143. – Оп.1. – № 55. – Оригінал. – Документ завірено печаткою, яка добре збереглася)

№ 16

1689, вересня 26 (15). – Борзна. – Купча козака Матвія Ковалевського.

«Року тысяча шестсот осмдесят девятого місяца септьгеврия пятогонадцать дня.

На вряде нашом борзненъском, а пред нами Тарасом Тарасовичем Забілою, сотником, Петром Макаровичем, атаманом городовим, Кирилом Марковичем, войтом, и при битности многих товариства из міщан борзненъских на той час будучих, постановившиися очевисто Матвей Ковалевский, козак и жител наш з притомъною малжонкою своею, явне, ясне и доброволне без жадного усилованя признавалы, иж дом свой власний куплений за готовие грошы, так в собі міється з одним будинком виставленный, нікому ні в чом не пенний и в жадних долъгах не заведенный, стоячий в городе Борзне в тиловой улице у Пречиской парахії против отца Захаріи пречиского

сторони Степанови Волошинова дому стоячого; котрий дом свій власний продал учтивому пану Леонтию, купцови, бившому, жителеви менському, за певную сумму и готовие гроши, то ест сполна за осмдесят золотих з прикладом правним и могоричем, которую сумму Матвей Ковалевский з малжонкою своею до рук одобравши, мощно варуючи, зрелися проданого дому и сим добровольным ствердили записом, иж волно свой пожиток оборочати, так малжонке и их низпоходячим потомком, под утраченъем совитостю вишьпомянутое суммы в правах на таковых описанными, хто бы важился на одзов близкостю доходити. При том могоричу были годние мещане борзенские Стефан Волошин, крамар, Мосій Денисович, Сава Данилович, бурмистр, с котрими ставши зобополне, презентовали уряд добровольного зезнаия продажи и куплі для певности и потвержения ліпшого до книг міських нших міских (*повторено двічі – Ю.М.*) борзенских записат, а записавши, веліли до рук з притисненем печатей стороні потребующей сее писмо наше видати.

Діялося в Борзні року и дня звишписаного.

Звишменованный уряд борзенский.

Федор Романович, писар міській, рукою власною».

(ЦДІАУК. – Ф. 143. – Оп.1. – № 25. – Оригінал. – Наприкінці документа поставлена печатка).

№ 17

1696, червня 24 (13). – Максаковський монастир. – Розписка Григорія Будника, жителя Борзни.

«Я, нижей описанный, чиню відомо сим моим писаннем, иж позычилем грошій сумы готовой, таяров сорок, в превелебного его млсти гспдна отца Калиста Меновского, игумена мнстра сто Спаского максаковского, за которую суму в заставу даю млин або част малу (?) мелницкую в том млыні належачую у Красном Ставі, до того часу нім я отдам тую суму отцу игумену максаковскому, а ховай Бже, якого на мене припадку або теж смерти, то вічними часы мнстру максаковскому млынови част моя на пожиток мнстрский офірую, що для ліпшой віри и певности даю сие писанне мое з подписом имени моего.

Писан в мнстру сто Спаском максаковском року 1696 июня 13.

Ту теж имена и уряду ншего борзенского подписуются.

Иван Круглик, атаман городовий борзенский.

Кирило Маркович, войт з бурмистром.

Григорій Будник, жител борзенский.

Потом знову взяв пан Григорий десят таярей того ж року о[к]товрия 6.

А до поданя тоей сумы волно будет пану Григорию в то млыні на свой двор молоти без черги и без мірочки, а тее будет тривати до року от сего часу».

(ЦДІАУК. – Ф. 143. – Оп.1. – № 28. – Оригінал. – Наприкінці документа поставлена печатка).

№ 18

1702, грудня 11 (листопада 30)-1703, вересня 29 (18). квітня 10 (березня 30). – Справа Семена Савича про вирішення конфлікту щодо маєтностей між Чернігівською архієпископією і Максаківським монастирем.

«Инквизиция

По указу ясневельможного его млсти пна Иоанна Мазепи Войска Запорожского пресвітлого велчтва гетмана и славного чину святого апстола Андрея кавалера в справі ясне в Бгу преосвященного гспдна его млсти архиепска черніговского и новгородского з превелебными отцами мнстира Максаковского законныками о кгрунта межи селами Воловицею и Степановкою до катедры архиепскопии черніговской належачими, а Ховмами и Сидоровкою, до мнстира Максаковского прислушаючими, в своем давном ограниченю лежачия и о гать через річку Смоляж з ліса на березі сидоровском порослого, а превелебными отцами максаковскими од Чигиринского літа (!) до пасіки своей занятого через подданных катедралных за росказанем отца старости

ушенского для перевозу новопостроенною точающегося через мене, Семена Савыча, на том розізді будучого чиненая ведлуг признания старинных людей о границы тих кгрунтов кому здавна належати з обох сторон свидомых и выставленных выделенная.

Року тысячного сімсотного второго мсця ноеврия тридцатого дня

За прибытием мене, высланного до села Сидоровки, где и превелебные отцеве, так честный гспдин его млсть отец Антоний Стаховский, катедральный намістнык од яснепреосщенного его млсти гспдна отца Иоанна Максимовича, архиепскапа черніговского и новгородского, з притомными собі иеромонахом отцем Ипполитом, на сей час старостою ушенским будучим, присиланный, яко теж честный гспдн его млсть отец Каллист Меновский, игумен мнстира максаковского, з братиею зехавшися, притомными находивалися. При зобраной з обох сторон многих людей козаков и посполитых околичных сел., меновите ховменских, ушенских, воловыцких, степановских и сидоровских жителей бытности, висоцеповажный ясневелможного его млсти пна гетмана и кавалера універсал з войсковой канцелярії мні, Семену Савичу, на розсмотр и розиск од боку его панской велможности высланному, данный, читан был.

А по вычитаню рейментарского універсалу жалобу од преосщенного архиепскапа его млсти черніговского ясневелможному его млсти пну гетману и кавалеру на отцев максаковских занесенную о зруйноване гаты, через речку Смоляж построенную, выражающею кгда питалем отцев максаковских для чего бы тую гать в кгрунтах катедральных ушенских и воловыцких будучую здавна, для перевозу потребную, порубали и всю преч роскидали. Теды превелебный гспдн его млсть отец игумен максаковский на тое такой дал отвіт: «На восхищение чужого не желаю, а мнстирских кгрунтов цілости бороню и для того, мовит, велілем тую гать роскидати, же оная не здавна и не в кгрунтах кафедральных зостае, але в кгрунтах нших мнстирских по річку Смоляж границею лежачих, недавно од літ килка ку пожиткові катедральному, а ку значной мнстира ншого шкоді, и особливо перевозом через Десну против Ушні новоучиненным перешкодї без зезволения и согласия ншого подданными катедральными квалтовне за росказанем старостов ушенских бывших построена была, же не тилко, мовит, в щуплих нших мнстирских кгрунтах лісных од Perezдных через оные новопроложенным тим шляхом гостящих людей одпочинками и попасами немалое діеться спустошене, але надто болшую еще узнает собі обитель Максаковская в том кривду, же що прошлые ушенские старости катедральнии потаемене який раз подданным своим через Смоляж уторгнувшись в лісе максаковском на тую гать хворост и лозу, близко над берегом будучую, веліли и то незначно рубати, то теперешний отец староста ушенский тот ліс нш через неслухное прежде бывшее хворосту рубане, вмівивши собі быти за кгрунт катедральный и явне оный присвоюючи, на вигачене мененой гати немалую обширным значным, бо великим дерев порубом нам там учиныл шкоду, яко ж и той кривдї и шкоді и протестация од отцев максаковских до ясневелможного его млсти пна гетмана и кавалера через лист жалосне занесенная, а мні высланному до того розиску врученная потвердила. В которой протестация же и тое отцеве максаковские доложили и выразили, шо мы, мовит, знаючи добре своих кгрунтов здавна ограничене по річці, названую Смоляж, на шо и людей старинных для зезнания міемо, того собі желаемо, абы ништо д о нших кгрунтов жадного не міл вступу, яко ж и сами в чужие кгрунта не хочемо міти. Теды непевный тих слов выписанный довод обох сторон, в контроверсії будучих, я высланный, если бы слушных о давной границі в тих кгрунтах лежачом на лыстах не міли документов, жадаем, абы мні оные старинных людей правдивых и добре о границі тих кгрунтов свидомых для совершенного розиску, а найбарзій о кгрунтах од устя річки Смоляжи у Ворону річку впадающее, ровцями починающихся. и вгору понад Смоляжю будучих, где тая гать и ліс порубанный, о чом спор найдуется, кому оны здавна належали, для зезнания поставили.

А так первой преосвщенний его мл. отец намістнык катедральный черніговский на свою сторону потребовав людей для зезнания з околичных сел, а именно з села катедрального Ушні Гарасима Халимоненка, козака, и Артема Чумака, тож козака, з Воловыці села, Хвеска Рудого, катедрального подданого, з села Степановки Михайла

Шелеста, козака, и Гаврила, козака з села Ховмов, Гаврила Потаповича, старого козака, а из села Берестовця Семена Холошу, козака. Которых всіх людей на жадане преосвященного отца намістника, ведлуг реестру, мні высланному, данного, поважным панского ясневелможного его млсти пна гетмана имена указом перед себе зисковалем. Которые люде зачим з сел своих вышей именованных поприездили. Тим часом превелебный отец игумен максаковский з своей стороны представил пна Адама Киселя, воеводы и енерала земель киевских, фундушовой лист на построене мнастира и на маетности у вічност максаковским законникам з кгрунтами одведеные даный, Который так ся в собі мает. *(далі йде текст «фундушу» А. Киселя за виписом 18.07. 1650 р., даний з Мени; цей документ наводиться нами вище під номером 6)*

А надто становил старинных людей, жителей ховменских, особливо козаков, межи которими и тот Гаврило Потапович, прозиваючийся Жакгунович, старинный козак, на которого и отцеве катедральные здавалися, знайдовалися на тот час честный отец намістник от себе и всего консисториум черніговского суплікаційную своего жаданя, о що ишло их млстем и о чом бы мні чинит розиск, подал карту. Которая так в собі мает:

«Млстивый добродію, мсці пне высланный.

Именем архиерейским и всея консисториум черніговского чолом бьем мсти вшой, блгодітелеви ншому, в настоящом заводи з пречестным отцем игуменом максаковским и благодарумно просячим разсмотрения и розпросу людей старинных в тих пунктах. Перво. Понеже отец игумен злоревнюет (?), присвоюючи ліски тые, о которих справа, просим в том велце мсти вшое старинных людей о том розпросити; за пнов, именно за пна Киселя и пна Грязного и за отца Мефодия, потом также поки была максаковци з степановцами граньця и куда тие ліски належали, о чом як стариннии зезнают под совістію истину, просим тое записати. Знову отец игумен виразил в своем листі, же будто мы ново през ліски тья проложили дорогу, в том пункті питати велце просим в. млст старынцов: чи новая то и чи давняя през гат тую дорога и чи ест з Борзны, кромі того тракту иншая дорога до Степановки? Питати знову, где хворост бирали на гачене тоей гаги и тое зезнане записати; стороны спустошения ліса и рубаня дров на воз килка сот велце упрошати особую (...) * своею изволь в. млсть м[илостивый] п[ан] быти там для разсмотрения. О що велце и постокротне упрошают млсти вшой, чолом бьем з обіщаним за поднятие труды трегубой нагороды од Бга и од преосвещенного архиерея и од нас, богомолцов нашего велце мсцівого пна и ласкавого блгодітеля богомолци до услуг поволные.

Иеромонах Антоний н[амістник] к[атедры] ч[ерніговской] з братиею.

Я, теды ведлуг жаданя отца намістника взялем перед себе мененного старожила ховменского Гаврила Жакгуновича одного при бытности зо мною посланного пна Ивана Сухины. А их млсти превелебные законныки обидви стороны за ухвалою своею абы не были притомными, по господах розийшлися. А его Гаврила Жакгуновича обовязавши, абы мні под совістію христианскою, на жадную не схиляючися сторону, истину признал, одколя и куда межи сими кгрунтами пна Киселя и пна Грязного давняя идет границя, подробно розпрошувалем. Который Гаврило, Бгу ховаючи дшу, под сумненем так сказал, когда король Владислав под Смоленском осадивши Шеїна, взяв его, на тот час в Великом князстві Литовском Бжиим посіщением немалый был голод, для которого яко многие люде, не маючи ся, по чужих сторонах шукаючи хліба, розходилися. Так и я з города Белинич, за Биховом будучого, уступивши, зайшолем, мовит, на Україну и пришолем на мешкане до села Ховмов под пна Казановского, на тот час канцлера великого коронного, который над городом Меною и над всякими (?) селами, под Максаковского мнастира державою тепер застаючими, дідичним был паном, а над теми селами, тепер до катедры черніговской належачими, особенно над Воловицею, бо Степановки села еще, мовит, не было, был, мовит, наш ніякийсь п[ан] Грязный и любо, мовит, я, яко новый пришлоец на тот час, совіременно граньц межи моего пна и пна Грязного кгрунтами лежачой не відалем, тое однак добре знаю, же за приходом и переселением моим в Ховмы, тот пан Казановский на таковую собі мене зараз зажив услугу, абым з иншими его панскими болоховцами, по пуци и лісах

ходячи за звіром и пуши од воловецких людей боронив по річку Смоляж, и так, мовит, по указу панском не тилко я з товариством воловицких жителей наробок, потаемне через Смоляж в лісі уторгаючихся, ловил и оных коні и сокіри грабили, але и в самой речцы Смоляж (...) * воловичаном до занятя иза и пойманя рыбы жадного уступу міти не было волно тот зас ліс, до которого тепер подданий катедралный построена гать, о якої спор, Дубовою називається градою, в которой, мовит, зпрацовавшись, ходячи по пуши, мівалисмо свой одпочинок, а также и по инших лісах на попели рубовали дерево будники до буды пна Казановского. Которая также над болотом, недалеко Смоляжи будучим, коштом пна Казановского заведена и построена была, стороны зас граници совершенной одколы почалася и якими урочищами идет и где скончалася, на том уже, мовит, довідадемся и сталем знати таким способом.

За короля, мовит, Казімера як купив город Мену и всі маетности задесенские, около Мены и на сем боку Десны будучие, у пна Казановского пн Кисель, воевода киевский, еще и мнстира Максаковского не было. Тогда одного літа староста в Мені од пна Киселя застаючий, запродав был травы на сіножати на граници при стороні пна Грязного будучой, оленовским жителям за три осмаки овса (тая потом сіножат досталася Дацкови, воловицкому жителеви, которого тепер сн у Воловиці священствует еще). В тот час воловицкий пан Грязный зараз упоминався, же тая сіножать запродавшая, у моем, мовит, кгрунті найдется и так по розиску помірковалися, же що мів староста менский од оленовских людей овса взяти, тое пн Грязный узав як свое власное до себе. Потом тот же пн. Грязный, уходячи болшой трудности, жебы в дальший час за невідомостю подобным способом его кгрунтов не займано. Допрошувався того у пна Киселя на комиссию в тот час украинную од королевского влчства и од Річи Посполитой ординованного, абы межи кгрунтами тими границу давную, як за пна Казановского державы была, для самой відомости пн Кисіль рачил розехавшись и утвердити. Которий розезд за согласиєм без жадной, мовит, спреки, так чиненый был: почавши од Максаков Десною до річки Горла сухим Хомутцем угору против воды до річки Березы, где озеро катедралное черніговское, Березою против воды до рычки Липок, Липками попод горою уз лісок Янкув под кручею над выром Хрещатим, стоячий у вершини річки Вороны, Вороною униз попод горою до ровцов, которыми ровцами річка Смоляж у Вороны упала, а Смоляжою против воды под Берестовцем под Валки, а од Валков под Красный Став село до болот, галами называючихся //(арк. 5 зв.) и в річку Борзну впадаючих, а через Борзну річку и через річку Дочь до села Высокого и до Прачов, понад которими вишеписанными річками, особливае од річки Горла до річки Смоляж, оден берег по річки держал пн. Грязный, котрий тепер належит до катедры черніговской, а другой берег з річками и в них рыбные ловли державци Казановский и пн Кисіль, котрый на то под час комиссий, зпровадивши з Чонского мнстира законников, уфундовав им сей Максаковский мнстир, до которого, мовит, и церков зпліченую и Десною з Чонска припровоженую, на берег з воды з ховменцами вытягали, а уфундовавши, всі тие кгрунта и села з подданными законникам максаковским отдав, що всі ховменці козаки и посполитые старожили потвердили. Стороны зас шляху и гати через річку Смоляж, подданными катедралными построенной, о якої завод, так сказал: же здавна за державы пна Казановского и пна Киселя и за пна Грязного до пна Богдана Хмельницкого гетманства и ближей гаразд, жадного, мовит, там шляху не было з Воловыці и з Степановки и если бывала кому потреба до Борзны, то мовит, ежжовали на бруд через Смоляж понад Вороною річкою. Сюди зас через Смоляж на Дубовую гряду, о чом завод, в який час почали іздити и якого року шлях проложен и коли гать погачена? Того, мовит, не буваючи там для старости своей и слабости, не відаю. На яком сим признаню своем як правдивом, а не фалшивом, учинил он, Гаврило, словесную на собі обліггацию и присягу, если бы указовала потреба, выконати. Я теді, высланный, Гаврилову о граници, яко обосторонного свідка, повість записати; кгда предложилем оную отцу наміснику черніговскому, так отец намісник сказав, же тая граньця давняя за п.п. Киселя и Грязного была Вороною річкою не по Смоляж, як он, Гаврило, признает, але од Вороны по Гнилицу річку, що под Сидоровкою слободкою //(арк. 6) максаковскою

идет, а од Гнилиці по млынок Зеленского, под Комаровскими гаями стоячий, по якої граньці и небожчик, отец Мефодий, епскп, тих кгрунтов заживав, и при том дав мні признати Михайла Шелеста и Гаврила Макаренка, козаков и жителей степановских, также Гарасима Халимоненка, козака и жителя ушенского, о границі сознания, в Ушні дяком степановским записанное, так ся в собі маючого:

Року тысячного сімсотного второго місця октоврия дня одиннадцятого.

Я, иеромонах Ипполит, архипастирский послушник, застаючий в Ушні на послушании, розпитовал людей честных и віри годных, жителей степановских, именно Грицко Макаренка, атаман степановский, Василь Ващенко, войт того ж села и Иван Потреба, при тих же людех повідал, именно Михайло Шелест, козак степановский, и Гаврило Макаренко, тож козак, такими словами, иж преждними часи за панов, которые держалы кгрунта максаковские и степановские кгрунта держал пн Грязной, а максаковские кгрунта держал пн Кисіль, воевода, и чинили промеж себя границу од Максаков по Хомутца, а од Хомутця у верх вершины озера Вороны, од озера Вороны по самую Гнилицу, що под селом Сидоровкою идет, од Гнилиці по млынок Зеленского, що под Комаровскими гаями стоит, поти поділили помеж собою кгрунта, а напотом отдав пн воевода тие кгрунта на мнастир Максаки по вышейнаписаную границу, а по их руині остались кгрунта степановские небожчику Мефодию, а по Мефодию оддано тие кгрунти блженныя памяти архиепску Лазару Барановичу и за его архиепскства стали люде збиратися у слободку Сидоровку и вже потом позаймали подданные максаковские село Сидоровка у кгрунтах архиерейских катедры черніговской. Кожды собі и тие кгрунта и переліски поодийманы до мнастира Максаков, а в кгрунтах архиерейских стали собі своїми для пасіки, а тую пасіку держал Кузма Занко, и оддав єї до мнастира Максаковского, //(арк. 6 зв.) а що перелісков не держал, бо в ных жадной власти нее міл, бо то не в их кгрунтах застают, що и сей отец игумен максаковский не за свое вчинает завод, не в максаковских кгрунтах тое рубали на гать для всіх людей переправы. Що и я, тоей моы вислухавши, од вышейнаписанных людей веліл записати. Року и дня вышей написаного. Діялося в дому Мартина Янченка. Иеромонах Ипполит, послушник архипастирский.

Василь, дяк степановский на тот час будучий, руку подписал.

Я, иерей Петр, священник на тот час бывший степановский, руку подписую. Под тими рук подписами и тое написано. Гарасим Халимоненко, козак житель ушенский старинный, признал таким способом, же кгрунта были за пнов давних приложил к катедрі лежачая граница под Максаковом вышше Горла річки перевал лежачий впаив угору у Березу, а Березою идучий впал у Ворону вгорі, а Ворону идучая граница упала у річку Гнылицу под самую Сидоровку под село. При сем признаню был честный гспдн отец Феодор, священник ушенский, и пан атаман Кирило и Артем Чумак, козак, ушенский житель, и руки свои приложили Феодор, священник ушенский. Потом я, высланный, при бытности отца намісника черніговского тих людей отцем городничим ушенским розспрошуванных и записанных питалем: Чи были оны на тот час? Як пн Кисіль з пном Грязным граньцю розездил? И если знати з якої причины был тот розезд и ліс оны граньцю по річку Гнилицу кажут? И если тую самую річку Гнилицу кажут? И если тую самую річку Гнилицу відают? Одколя она взялася? И куда идет? И где у Ворону упадет? И если отец Мефодий, епскп, по тоей границі будучи над селами Ушнею, Воловицю и Степановкою паном и державцею, тими кгрунтами понад Смоляжю од берега сидоровского лежачими владіл? Теды Михайло Шелест сказал: Я, мовит, того не знаю який Кисіль з пном Грязным розездив границу, же, мовит, мні небожчик Адам, Максаковского мнстира пасічник, //(арк. 7) казал, же я, мовит, в тот час при пну Киселю гайдуком заставаем, як з пном Грязним границу розездил и так споминав, же по річку Гнилицу розехали и копец будто дал признаки положен был у могилок над кручею, где наметами пн Кисіль стояв (але містца того мні не знав никто показати), причины зас для якої был тот розезд, не відаю и тот пасічник, мовит, не споминав, а о Гнылиці річці всі Михайло Шелест, Гаврило Макаренко и Гарасим Халимоненко сказали, же под Сидоровкою идет, которую Гнилицу сам потом Шелест видів, же не под Сидоровкою идет, то мапша указывает, але под Сидоровкою болото и озеро, називаючося Хвесково, од Смоляжи рвется под Сидоровку и в Гнилицу річку

упадаєт. А (?) тые ж вышэйописаненныя свідкі Шелест з товарищи стороны отца епска Мефодия що говорили, теды он, будучий над Ушнею, Воловицею и Степановкою паном, кгрунтами од берега сидоровского, над Смоляжю лежачими, владіл и тое не довелося, тилко Семен Макаренко, житель берестовецкый, тое признал, же отец Мефодий, епскп, завладівши мененими селами, не скоро в килка літ потом хотячи в свое держане озеро Ворону обняти, а од максаковских законников одехали. Которого озера здавна (як тот же Семен говорив) отцеве максаковские заживали, однак разом пославши своїх подданных, велів невод у ховменцов, озеро Ворону тянучих, забрати. До того свідителства и самим ховменские жители признавалися, же забрав был отец епскп невод, которого любо потим знов на прошение максаковских законников велів назад оддати. Прикладал однак, жебы вперед до мененой Вороны жадного не міли вступу и так на тот час яко обоіх епархий влдіці без прекословия отцеве максаковские мүсілі того озера Вороны уступити.

Для слүшнійшого потом розиску еще я, высланный, особно питалем при отцу намістнику **//(арк. 7 зв.)** черніговскому Гарасима Халимоненка в Ушні записанную: по чому бы відав п.п. Киселем и Грязным розеханую границу и по яких оная річка идет. Одказав, же я, мовит, тое чув од своего отца, що од Вороны до Гнылицы границя лежит, а сам, мовит, я о ней не знаю и пнов тих, як звалися, не відаю.

Я прето, вышэйнаписанной, всіх людей з обох сторон признати о границі пилно вислухавши и записавши на жадане того ж честного отца намістника черніговского ездилем сам и до гати на Смоляжи будучой о давности оной и о давности шляху через ліс проданного розиск чинити, также выдїти шкodu о там максаковских од отца старости ушенского од подданных катедралных через тую гать в лісі діуючюся. Где при собранию многих зо обох сторон старинных людей з превелебными так катедралными, яко и максаковскими законниками, через ліс переехавши и на той гаті зостановившися з межи инших людей взялем я, высланный, перед себе подданого катедралного, который и войтом у Степановці за городнычого ушенского отца Феодосия был, на имя Хвеска Симоненка и питалем его абы под сумненем признав як давно шлях через ліс тот проложено? И од якого часу тая гать через Смоляж вшими людьми строитися и гатити почала? И где на тую гать рубовали хворост? Которий Симоненко взглядом шляху через ліс признав, же мы, мовит, тилко воловыцкие и нши степановские селяне перед отцем епскпом Мефодием и за державы отца Мефодия, если не уплыни (*вплав.* – Ю.М.), то в бруд, вибираючис місцами, кому было треба на торг через Смоляж и через ліс, уже того часу як, мовит, памятаю, випустошений, а потом знову отцами максаковскими забороненый и викоханный езджовали и если, мовит, на одном містцу, где згрузят, то черетом на другом містцу проложат дорогу. Взглядом зас гати через Смоляж устроенной, он же, Хвеско Симоненко так сказал: за бывшего гетмана пна Ивана Самойловича **//(арк. 8)** як ишли, мовит, козаки так полку Ніжинского, яко и полку Черніговского, в кримский поход до войска на тот час перший раз для ліпшой собі переправы зробили через Смоляж гать, робячи на оную и в околичных лісах над берегом степановским будучих, и в мнастирском максаковском лісе напротив через Смоляж на другом берегу Смоляжи хворост; через которую гать яко до Войска ишли, так и назад тые ж козаки повернувшись, переходили, где, мовит, и нам степановским жителям, латвійший учинився переход. Которого не хотят окупити, в килка літ потом я, мовит, войт на тот час степановский, з селянами своїми упросилем отца городничого, мененого Феодосия, смолового дерева, з которого мосток через Смоляж к той гати построилисмо, на которую гать хоч то, мовит, часом по указу инших отцев городнычих ушенских в лісе максаковском вистерегаючис и незначне малый хмиз прихватком рубовалисмо. Болшей однак хворосту з своих лісов для гачени приспособлялися и од того, мовит, часу всім околичным людям шлях, котого перед тим не бувало, через Смоляж и через ліс отворився, що и другой катедралный подданный, житель степановский, о том шляху од якого часу проложен, потвердив. Также и ховменский житель и козак Марко Холява слово в слово о той гаті, як и Хвеско Симоненко, признав. По которых людей розпросах, кгда я, высланный, питалем отца Ипполита, теперешнего старости ушенского, для чого такое в лісе

мناستيرском значное великих дерев порубом чинит спустошене и шкоду, одказав, же прежные мои антecessорове турбовали, для того и я велілем рубати. Зачим я, высланный, увес тот розиск людское так о границі, яко и о гати кгрунтах найдовалася, признате записавши, а барзій свідителство помененного Гаврила Жакгуневича, ховменского старушка, на которого обидві стороны в своем заводи здавалися, благим моим умом (*підкреслено в оригіналі-Ю.М.*) од всіх за найдосконаліішее принявши, тую гать подданными катедральными через Смоляж построенную **//(арк. 8 зв.)** не в катедральных, але в максаковских кгрунтах узнаю и твержу быти, бо тоєю границею, як мні он, Гаврило, признавав, особливе где спор о річку Гнилицю, почавши од Липок річки, у Ворону впадающее, и понад Вороною через усте Гнилиці униз до самых ровцов, где Смоляж у Ворону впала, и против воды и оной Смоляжю кгрунта, то ест сіножати и ліси. Все людей сидоровских подданных максаковских одних, а болш ничиих нїт, которые кгрунта для слушнійшого доводу и документу чии? И яких господаров? Всіх именно описалем и сам оных видіти на око умислне ездилем. Первая на границы сіножать к Липкам Никити Трубяника. Вторая над Вороною сіножать Самойла Андриенка. Помеж з тоєю сіножать Евфима Шинкаренка. Помеж тоєю сіножать еще Никити Трубяника. Помеж з тоєю сіножать Ничипора Пикуліна. Уз тую сіножать Павликова, уз Павликову еще сіножать Михайла Дудченка, берег тоєю сіножати Козмы Токарского. Подле тоєї сіножать Уласа Нагорненка. Подле тоєї сіножать Стефанова Бондарцева. Подле тоєї сіножать в розі на ровцах, где Смоляж у Ворону впала, Павликова. Там же над Смоляжю в гору крайною од ровцов сіножать Стефана Куриленка. Ведле тоєї сіножать Юска кривого Геценка. Ведле тоєї сіножать еще Игната Шинкаренка. Ведле сіножати Шинкаренковой далее вгору Смоляжи ліс Андрия Грищенка. Ведле того ліса помеж ліс Леска Шинкаренка. Помеж того еще ліс Анитипа Выляенка. Тот Выляенков ліс вгору Смоляжю притяг до гати и до ліса мнаستيرского, о якої завод, где и пасіка мнаستيرская знайдется. А вгору того мнаستيرского ліса еще ліс з сіножатию Грицка Омелченка. Ведле того еще ліс з сіножатию Уласа Нагорненка и інших многих сидоровских людей угору річки Смоляж, аж под. Берестовец кгрунта протяглися. Если прето тие сіножати и ліси вышописанные понад Вороною униз **//(арк. 9)** до річки Смоляжи и понад Смоляжю вгору до самое гати и за гатию лежачие в заживаню у людей сидоровских, а подданных максаковских, здавна знайдутся, то и тая мененая гать в кгрунтах мнаستيرских максаковских, а не кеатедральных без похибы быти показуется (*підкреслено в оригіналі – Ю.М.*). О чом всем до превисочайшого и блгородного ясневелможного его млсти пна гетмана и кавалера разсмотрения и премудрой его панской велможности уваги через мене, высланного, виразне донесено и предложено было.

А по виведеню вышпейписанной сей инквизиции, кгда тая справа за многими поважными ясневелможного его млсти пна гетмана и кавалера войсковыми ділами в забвенной и неуспокоеной через немалое время без жадной децизиональной росправы ваковала продолжено. Теды по многокrotnых так од превелебного его млсти отца Каллиста Меновского, игумена мнастира Максаковского, конечной в той справі децизии у ясневелможного его млсти пна гетмана допрошующихся листах, яко по особливых архипаستيرских од ясне в Бгу преосщенного его млсти отца Варлаама Ясинского, митрополити киевского, галицого и всеи Малыя Россіи, до его панской велможности о совершенной тоєї заводной землі розмежованю интерцедующих листах; повторе Року тысячного сімсотного третого місця септеврия осмнадцатого дня.

Самого его ж ясневелможного его млсти пна Иоанна Мазепи Войска его царского пресвітлого влчества Запорожского обох сторон Дніпра гетмана и славного чину свтого апстла Андрея кавалера я, вышпей в инквизиции и ныжей именованный на скутечное тих спорных межи обоима катедральным архиеспкпий черніговской и мнастира Максаковского сторонами кгрунтов успокоене и на конечную росправу болем высланный з висоце поважными его панской велможности з канцеляриі войсковой выданным універсалом таковым **//(арк. 9 зв.)** (*тут наводиться універсал гетьмана Івана Мазепи від 21(11).09.1703 р., який опублікований за цим списком у книзі: Універсали Івана Мазепи (1687-1709). – К. – Львів, 2006. – № 275. – Ю.М.*), з

которым преможенный ясневелможного его млсти пна гетмана и кавалера в універсалі вираженым указом при обоих сторонах в справі будучих, превелебного его млсти отца Антония Стаховского, черніговской катедры намістника, од ясне в Богу преосщенного его млсти отца Иоанна Максимовича, архиепска черніговского и новгородского, з притомными собі иеромонахом отцем Ипполитом, старостою ушенским, и честным отцем Афанасием Ясинским, дияконом, присиланного и превелебного его млсти отца Каллиста Меновского, игумена з присутствующими //(арк. 10) превелебным отцем Пахомием, игуменом, Кузмичем, намістником, честным отцем Давидом Дранніцким и з иншою мнастира Максаковского братиею, при бытности честных отцев Иоанна в Воловыці и Григория в Ховмах, священствующих и при многолюдном всіх инквизиции прежде бывших войсковых и посполитих з обох сторон катедралных и максаковских сел жителей собраний, именно з стороны катедральной Артем Коваль, атаман воловицкий, Лукян Малюжич, войт воловицкий, Василь Бондаренко, войт степановский, Иван Борисенко, Феско Рудый, Мойсій Куліш, Михайло Рагоза, Яков Поповыч, Михайло Поповыч, Феско Самойленко, Герасим Халимоненко, Кузма Козюберда и Кирик Кришненко, а з стороны максаковской – Иван Шаля, атаман ховменский, Марко Холява, Свирид Кисіль, Остап Тарасенко, Петро Придаток, Омелко Гавриленко, Федор Гавриленко Жакгуневичи, Никита Старий, Васко Чермник, Роман Тягленко, Андрушко Старый, Яцко Пустовуйтенко, Евфим Павленко, Антип Выляенко и Юско Геценко, выехавши на тие спорные кгрунта, а меновите гать, для которой вщался завод, на землю которою од села Степановки будучую переехавши, первой (...) * вышей переписанный ясневелможного его млсти пна гетмана и кавалера поважний універсал на успокоене заводу мні, высланному, данный, а потом и инквизиция через мене учиненная вголос и вслух всім читана была. А по вычитаню оных писм, прихилиючися, высланный, подлуг права до певнійших доводов, досконалших од инших, в инквизиции найменованного а иле обосторонного свідка Гаврила Шакгуневича, старожителя ховменского, повістителных о границі сознанем объясненых, як о том обширне в инквизиции виразилося, для лучшего того свідательства певности, абы люде з стороны максаковское выставленые самим skutком тую мененными річками и урочищами, где спор, особливе //(арк. 10 зв.) од гати новой Смоляжю до ровцов, а од ровцов Вороною до Липок и далее Липками до Березы лежачую границу, мні при обох сторонах будучих наочне показали, потребовалем. Которые старожилы од мененной рушившия гати и провадячи мене з помененными сторонами и з притомностью всіх людей, именно вышей зкомпутованых, землею катедральной понад Смоляжю, привели до самих ровцов на устю річки Смоляж, у річку Ворону упадающей, будучих, через которые на сторону кгрунтов максаковских переправившия, ехалем зо всіми вгору понад Вороною до самой оной вершины, а приехавши до річки Липок за показанем од людей максаковских, виділем тот лісок, в инквизиции именуемий Янков, под кручею над выром Хрещатым стоячий, где многие сіножати в людей катедральных межи Липками и Вороною на кгрунтах максаковских в заживаню будучие. Сам превелебный отец игумен максаковский и люде его честности притомные, мні показуючи, жалостне прекладали тое, же яко в тие сіножати воловичане и степановці безправне оными владіют и користуют, так и катедра черніговская, любо не од тепер, однак кгвалтовным безправем, як инквизиция повідует (?), озера или рыбные ловли, в річке Вороні будучие, собі привлащает, и тепер подобным способом хотят ліс мнастирский, именуючи оный быти своим, захат, а через Смоляж ново дорогу небывалую на свой новый перевоз ушенский, ку власной кривді ншой проложили, з ншого ліса и на ншом березі будучого, тую гать отец городничий ушенский, строячи кгвалтовне, немалую зрубанем оного ліса нам учинил кривду и шкоду, в чом явное укривжене стой обители своей максаковской честный отец игумен видячи, разсмотрительной собі подлуг права росправы и стой справедливости жадал и допрошувался. //(арк. 11) Я теды, высланный, также на мененных сіножатах через границу Липками идучую, людми катедралными, як жалоба посвідчает, однятих и владімих, застановившия и так поводовое стороны честного отца гспдна его млсти игумена максаковского жалобы, яко и честного гспдна его млсти отца намістника катедралного и отца старо-

сти ушенеского, ему ассистующого, отвитов, также людских з обох сторон границу, о квалтовное через небожчика блженныя памяти Мефодия Филимоновича, еписпа, озера Вороны одняте и заволодіне, о сіножати и о лісовые максаковские кгрунта через отца старости ушенеского ушкоженые, споров и контроверсий словесно вимовленых, пилне вислухавши и уваживши, любо зрозумілем, леч и узнаем, же стороны отца игумена максаковского виставленых свідков, особливе помененного Гаврила Жекгуневича сознания слушное досконалые певные и доводные показалися быти, однак еще на том голословном оных свідетелстві не фундуючися, а стосуючись до прав статуту литовского в розділі девятом, в артикулах втором и дванадцятю в паракрафах первых о одняте иміния в границах описаного, иж если бы в такой справі чии писма ліпшие и знаки граничные поважнійшие и свідки слушнійшие оказалися? Которих належит быти члвк девят, теды подкоморий или комисар тую сторону по вислуханю свідоцтв ку доводу припустивши, присягу оной з трома свідками, которих сторона противная з тих девяти оберет, всказати мает. А кгда тим обичаем присягу самочварт учинит. Теды тот кгрунт, о котором спор ишов, одержати мает. Подлуг оного права таковой в той справі феровалем декрет, абы поводовая сторона максаковская яко до доводу досконалшими своими свідителствами близшая, вибравши з межи себе девят члвк, а з тих десяти од противной стороны катедральной ку своему уподобаню обраные три члвка для досконалшой певности. Свое, а барзій Гаврилово о границі давной за п.п. Казановского //(арк. 11 зв.) и Киселя будучой, свідетелство и сознание присягою потвердили. До якого наказаной мною, высланным, присяги выконания, любо помененного свідка не поставили, поневаж трома днями наперед, то ест септеврия пятнадцатого, за моим до обители максаковское для докончания справы приезду, важнійшим а неухронным судеб Бжиих декретом од жизни сея преставился был на вічност, однак же он, Гаврило, яко за дней жития своего, в инквизиции выписанное, од себе чиныл о границі сознание и оное сумненем своим потвердити готов был, так и при смертной кончині перед дховным своим честным отцем Григорием, священником ховменским, и перед многими старожилыми ховменскими тую свідетелственными урочищами річками лежашую границу непременно твердил быти, якою річ его тот же отец Григорый под. иерейским сумненем словесно и на писмі своею рукою изображенную, мні, высланному, и вышшейменнованными справы акторм, презентовал не тилко тие три особы, Иван Шаля, атаман, Марко Холява, Свирид Кисіль, до присяги виставленные, или кого бы иншого в тройственном числі подлуг права противная сторона назначити зезволила; леч и иншие старожилы ховменские и сидоровские, а особливе его, Гаврила, сны Омелко и Федор Жекгуновичи, підкріпляючи отца своего свідетелство, на юрамент безпечне забиралися.

А так кгда по декреталном виroku тамже на спорных сіножатах, близко границі над річкою Липками будучих, помененный отец Григорий, священник ховменский, з стим евангелием готовым притомне находвался, и рота на выконане присяги была зготовлена таковым стилем:

Мы н. н. н., жителі ховменские, присягали Гспду Бгу во Тройци Свтий Единому на том, иж то небожчик Гаврило Потапович Жакгуневич за живота //(арк. 12) и при смерти своей свідчил быти давную за пп. Казановского и Киселя з пном Грязным межи кгрунтами границу тими певными урочищами и річками (до которых пн. Грязный и поддание его воловичане жадного не міли вступу) именно от Максаков Десною на низ з Десны річкою Горлом до Сухого Хомутця. Хомутцем против воды до Берези, Березою вгору до Липок, Липками на низ до Вороны озера, Вороною на низ до ровцов и до Смоляжи, Смоляжою вгору под село Берестовец и далее самим берегом од Грязного кгрунту лежачую. Тую и мы границу непременно и не иначе присягою своею посвідчаем не ложное, леч истинною и правдивое было и як здавна жадного з Воловиці и з Степановки до Березы шляху через ліс максаковский и гати через Смоляж до ліса не бывало, але иншим належитым трактом на бруд через Смоляж понад Вороною річкою до Борзны и з Борзны езжовали. Так нам Всемогущий Бже и невынная Хрса Збавителя ншого страст помози, а если не справедливое и не по истині прилагаем, то скажи нас, Бже, в сем и в будучом віці. Аминь.

Теды превелебный игумен намісник катедральный черніговский, не желаючи и не хотячи тоей слухати присяги, по которой не тилко безправне завладілих сіножатей и озера Вороны пречестным отцем максаковским уступити, але и шкоды через указ отца старости ушенского в лісе максаковском на построение гати квалтовным порубом учиненная ему отцу старости належало б было пополнити (?) и шлях ново через ліс проложеный, а особливе гать зруйновати. Просил мене, высланного, о тое, абы тую их заводную справу безприсяжным между ими успокоил поміркованем, в чом любо мні свого подлуг права сказаного не належало отмінати декрету. Видячи однак и превелебного отца игумена максаковского до компромисорской згоды соизволяючогося, //(арк. 12 зв.) давалем их млтем розные до поміркованя стегаючиеся сродки, о чом много з собою переговорюючи, таковым полюбовным тот свій завод закончили и вічне уморили поміркованем.

Превелебный отец Антоний Стаховский, намісник катедральный черніговский, узнавши без присяги на тих річках и урочищах, на яких міли люде присягнути, не премінно быти границу помененных сіножатей межи Вороною и Липками будучих всіх и половину озера Вороны до заживаня отцом максаковским вічне уступил, з тим декляруючися, же ясне в Бгу преосщенный его млсть отец архиепскп черніговский за донесенем сего компромиссорного поступку одмінати и превращати не будет. А превелебный отец Каллист Меновский, игумен максаковский, з братиею согласно тую фундуючи згodu, а схиляючися до желания отца намісника черніговского, недавно проложенную через Смоляж и через свой ліс мнстирский ку потреби катедральной дорогу и новопостроенную на кгрунтах максаковских гать, о которой был завод, вовся невозбранно міти катедрі попустил з таковым докладом, абы до переездных людей, а барзій од катедральных подданных под час поправованя мененой гати, жадное и наименшее максаковским и их подданных кгрунтам порубок в лісах хворосту или лозы никогда тепер и в потомные часи не діялося ушкоджене, але абы в поправованю тоей гати отец староста ушенский ннішний и по нем будучие з своих лісов катедральных пригодным хворостом доволствовались и ни в чом одна сторона другой над сию угоду жадного не чинила утиску и развращения. На чом обидві стороны полюбовную составивши угоду и оную не премінно под иерейским декляруючися посполитим рукоданным при моей бытности межи собою ствердили примирем. Я теды //(арк. 13), высланный, видячи таковое добровольное и згодливое од обоих сторон зезволения, вічне ставшоеся помірковане за докладом о том самому ясневелможному его млсти пну гетману и кавалеру по виразной рейментарской его панской велможности волі и росказаню сим моим комисарским ствержаючи оное муніментом, докладаю и варую тое, абы сая полюбовным поміркованем учиненная згода з обоих сторон, в справі бывших, без жадного нарушеня в вічной трвалости не премінно была содержана и захована. На чом зарукою тысячи талярей до скарбу войскового на проступную сторону стягаючюся закріпивши, и письмо сее з подписом моей власной руки и притисненем печати в обитель максаковскую, яко требующой стороні, видано есть.

В Батурині року и дня вышей положенного.

Семен Савыгч, писар судов войсковых енералный»

(Дописано ішою рукою – Ю.М.):

«Року тысяча сімсот чотиридесят пятого мсця марта тридцятого дня //(арк. 13 зв.)

Ея императорского всепресвітлійшаго величества ніжинский маистрат, высоце в Бгу преподобнійший его млсть отец Игнагий Бугановский, игумен монастыра максаковского, при своем просителном писмі чрез отца диякона Иоасафа Самборовича сию инквизицию прислал для уписання в книги міские ніжинские, по котором писанням его преподобия прошению сия инквизиция до книг маистрата ніжинского как есть принята и вся от слова до слова точно уписана, так в том для відома на оный же инквизиції в ніжинском маистраті учинена поміта и печатию маистратового при подписі рук наших стверждена часу вышпиписанного.

Ея императорского всепресвітлійшаго величества города Ніжина войт Петро Стериевич Тернавиот

бурмистр Иван Радионов

бурмистр Андрей Костенко

бурмистр Яков Мироновский
райца Федор Гафаревич
райца Иван Менский».
(ЦДІАУК. – Ф. 143. – Оп. 1. – № 31. – Оригінал завірений підписом і печаткою. Притиска також затверджена підписами і печаткою)

№ 19

1704, липня 27 (16). – Мена. – Купча козака Левка Мищенко, жителя Мени.

«+»

Року 1704 мсця июля 16 д.

Я, Левко Минченко, козак и жител менский, відомо чиню сим листом купчим моим, иж лісок з сіножатю власний мой, нікому ні в чом не пенний и не заведенний, поміжний з нивою с паном Иваном

Леонтиевичом Курским, стоячий от Максаков по самую черенецкую границу максаковскую, продадем и у вічистую посессию пустилем ему ж пану Ивану Леонтиевичу Курскому ценою за десят золотих; которую мою продажу сим листом подтвердивши, докладаю, иж тим ліском от мене приданим и сіножатю волне будет пану Ивану Курскому, жоні и потомком его вічисто владіючи, пожитковати, а я сам, жона и потомки мої, так близкие и теж далекие покровние мої, яко и сторонним людем, аби в той лісок проданий не интересовалис под винами правними варую, задля чого просилем вряду міського менского до сего листу о подпис рук и о притиснене звиклих врядових печатей.

Павел Слитченко, сотник наказний менский, Санцим (?) Коваленко, городничий, при печатах (?) руки подписание».

(ЦДІАУК. – Ф. 143. – Оп.1. – № 18. – Оригінал. – Наприкінці документу поставлено дві печатки. Запис на звороті пізнішого часу «Продажа и купля менских жителей»)

№ 20

1709, лотога 1 (січня 20). – Ніжин. – Універсал І. Скоропадського.

«Пресвітлішого и державнішого великого гсдра его царского влчства Войска Запорожского гетман Иван Скоропадский.

Всей старшини и черні Войска его црского прсвтлого влчства Запорожского, а особливе пну полковнику ніжинскому з старшиною полковою, сотником борзненскому и шаповаловскому зо всім тых сотен товариством и посполством и кому бы колвек о том відати належало, сим ншим універсалным ознаймуем писанем, иж превелебний в Бгу гспдн отц Иосиф Білицкий, игумен монастыра максаковского, прекладал нам чрез супліку свою, что в маетностех, здавна от антецессоров нших до того монастыра наданных, же тие жители, подданные мнастирские, разверіпивши и побунтовавшись, удаляются от своей тяглої повинности и не хотят належитого отдавати послушенства. Тудеж доносит нам поменнний гспдн отец игумен, же пп. сотники, в которих сотнях найдуются села мнстрские, втручаются неналежне до подданных мнастирских, притягаючи их до своего присуду и права. Мы теды, гетман, яко всі маетности по прежних універсалах антецессоров наших надання, при обители стой максаковской ненарушне заховуем и в зуполное владіние превелебному отцу игуменови сим універсалом нашим стверждаем так, абы пп. сотники и нікто инший в тых мнстрских маетностех до посполитых людей не интересовался ни в чом и жадной найменшой не важилс мнастирским селам чинити перешкоди, пилно варуем, а тяглие в тых мнстрских селах живучие люде, абы без жадной противности належитое во всем подданическое до мнстра максаковского отдавали послушенство, міти хочем и под суровим каранем приказуем.

Дан в Ніжині януария 20 року 1709.

Звышменованный гетман, рукою власною».

(НБУ. – ІР. – Ф. VIII. – № 255 М./ 154. – Арк. 35. – Копія XVIII ст. – Наприкінці документа намальоване коло, в середині якого написано «місто печати рейментарской»)

№ 21

1709, вересня 17 (6). – Глухів. – Універсал І. Скоропадського.

«Пресвітлішого и державнішого великого гсдра его црского стлішого влчства Войск Запорожских обоих сторон Дніпра гетман Иоанн Скоропадский.

Всей старшині и черні Войска его црского пресвітлого величества Запорожского ознаймую кожному комуколвек о том відати належит, тепер и в потомние часи сим універсалом ншим ознаймуем, иж просил нас превелебний в Бгу отц Иосиф Білицкий, игумен монастира Всемилоствого Спаса максаковского, о привернение сіножати их монастирской, под селом Макошином будучой, якую славной памяти небожик антецесор наш и гетман Иоанн Самуйлович для певной потребности на время одобрал был, которая аж до сего часу, то в владінии пнов Дорошенков находилася, то на двор гетманский кошовано.

Мы тедеи, гетман, от давна знаючи, что тая сіножат власная есть монастирская, яко сим універсалом ншим в потомние часи до спокойного владіния оную помянутому монастиреви максаковскому приворочаем и ствержаем так, абы никто з войсковых и посполитых всякого чину людей не сміл и не важился в владінию той сіножати, монастиреви максаковскому чинити шкоди, перешкоди и трудности, пилно варуем и приказуем.

Дан в Глухові сентеврия 6 року 1709.

Иван Скоропадский, гетман, рукою власною».

(ЦДІАУК. – Ф. 143. – Оп.1. – № 43. – Оригінал. – Наприкінці документа поставлена печатка. Копія XVIII ст. знаходиться в НБУ. – IP. – № 255/154. – Арк. 57).

№ 22

1709, вересня 17 (6). – Глухів. – Універсал І. Скоропадського.

«Превелебний в Бгу мсци отче игумене монастира максаковского, мой ласкавій гспдне отче и приятелю гспдне!

За повіншоване зичливих Бгом дарованной побіды над общим неприятелем ншим дякуем вшой превелебности. По прошенію вшой же превелебности перед сим и тепер до нас занесеному стороны сіножати приворочаем оную на потомние часи в владіние до обители максаковской, которую и універсалом потвердивши посилаем оний до рук вшой превелебности. Сіно зась на той же сіножати будучое на потребу ншу укошенное, любо радибысмо вшой превелебности позволили забрати. Однак будучий и мі сами тепер на оное оскуденые не можем того учинити, поневаж на всіх антецесора ншого и наших сіножатех згола трава не родила, и для того мусим тое сіно на потребу ншу тепер обернено быти. Еднак розглядівшися и порозумівшися з товаром, чи не можна будет з оного що до обители вшой превелебности уділити. Тое вшой превелебности предложивши его стим млитвам себе вручаем.

Стой превелебности зичливий приятел Иоан Скоропадский, гетман Войска его црского величества.

З Глухова сентевр. 7 року 1709»

(ЦДІАУК. – Ф. 143. – Оп.1. – № 44. – Оригінал. – Наприкінці документа поставлена печатка. Адреса: «Превелебному в Бгу его милости отцу Иосифу Білицкому, игуменови монастира Всемилоствого Спса максаковскому, моему ласкавому гдину отцу и приятелю»).

№ 23

1710, липня 29(11). – Табір під Макошином. – Універсал гетьмана Івана Скоропадського.

«Пресвітлішого и державнішого великого гдра ншого его црского священнішого величества Войска Запорожского обоих сторон Днепра гетман Иоанн Скоропадский.

Всім, комуколвек о том відати належало, сим нашим універсалним ознаймуем писаним, иж превелебний в Бгу отц Иосиф Білицкий, игумен максаковский, представил нам, гетманові, подтвержателний на легкацию чили о надавние от покойного Лаврентия Касперовича, презвитора Сто – Похвалского девицкого и капеляна на тот час будучого войскового, прозиваемого озера Лазницкого з островом, з лугом,

сінними покосами и всякими приналежними до его угодиями до монастира их максаковскогo и о угоді межи кафедрою чернігoвскою и мнстра максаковскогo законникамы о спорній кгрунта межи селами Сидоровкою и Степановкою лежачие, точачогося заводу през пана Семена Савича, на тот час писара судов войскових енералних висланого на розиск успокоенной антиеессора ншего бывшаго гетмана універсал и просил нас, абысмо крипостю ншего універсалу ствердили оные кгрунта. Ми теди, гетман, видячи слушное его гспдна отца Иосифа Біліцкогo, игумена максаковскогo, прошение, казалисмо з канцелярії войскової сей наш видати універсал, которого повагою яко виданный на легкованние от покойного Лаврентия Касперовича кгрунта и на угоду межи кафедрою чернігoвскою и мнстра максаковскогo законникамы о поміркованных кгрунтах, межи Сидоровкою и Степановкою лежачих, антессора ншего універсал ствержаем, так позволяем ему, отцу игуменови з братиею тими всіми помененными угодиями, яко власними добрами тоей обители максаковскогo добрами владіти и пожитковати відаючи теди о сей волі ншой абы ніхто будто з свіцкой и дховной власти не міл и не важился предреченному отцу игуменови з братиею в владінію и заживаню вишпомянутих добр чинити найменшой кривди и перешкоды пилно варуем и рейментарско приказуем.

Дан в обозі под Макошином июля 19 1710 году».

(ЦДІАУК. – Ф. 143. – Оп. 1. – № 46. – Оригінал, завірений особистим підписом і печаткою. На звороті міститься запис того ж часу: «О озері капеляновском о ограниченою з кафедрою чернігoвскою Скоропадскогo універсал». Копія XVIII ст. знаходиться в НБУ. – IP. – № 255/154. – Арк. 57 зв.).

№ 24

1713, липня 10 (червня 29). – Табір під Києвом. – Універсал гетьмана Івана Скоропадського.

«Его царскогo пресвітлого величества Войска Запорожскогo гетман Иоанн Скоропадский.

Пном сотником борзненскому и шаповаловскому, атамані тамошнему и всем старшому и меньшому тех сотен товариств и кожному, комуколвек о том відати належит, сим нашим ознаймуем універсалом, иж превелебний в Бізі его милост отц Иосиф Біліцкий, игумен монастира максаковскогo, прекладал нам жалосте, что многие козаки в маестностях монастирских в сотнях Борзненскогo и Шаповаловскогo будучих подданих их в подсудки поприймавши, заступаючи оних од належитой в выдачи на компанійцев повинности місячного и одбуваню подвод и всяких наездов повинности, чрез що поддание монастирские сами тую двигают во всем тяжест, мусіли до крайнего прийти знищення и разорения. Того ради просил у нас респекту и подданым своїм фолкги. Мы прето, гетман, прошение его превелебности принявши за слушное, яко выдаем сей наш універсал и так повагою оногo варуем и пилно приказуем, абы всяк з товариства поменутих сотен, хто подданих монастирских в подсудки поприймал, уступили, вперед не важилися приймаати, а од выдачи на компаніцев місячного и од споможения на почту коней и од всякой необходимой повинности своїх подсудков не заступали.

Дан в обозі од Киева юня 29 року 1713.

Звишменованный гетман рукою власною».

(ЦДІАУК. – Ф. 143. – Оп. 1. – № 49. – Оригінал, завірений особистим підписом І. Скоропадського і печаткою. Копія XVIII ст. знаходиться в НБУ. – IP. – № 255/154. – Арк. 58).

№ 25

1716, грудня 19 (9) – 1720, січня 16 (5). – Розписки кисилівського священника Леонтія Федоровича.

«Року 1716 місяця декаврия 9.

Я, нижей на подписі именованный, чиню відомо сею моею карткою в потомние часи, иж взялем позиченим способом з обители святой Семилюбовскогo Спаса

Максаковския у превелебного в Бгу отца игумена Иосифа Білецького готовой суми грошей золотих сто. Против которой то суми до отданя оной записую грунта свої власние, мні от тестя моего, отца Дионисия, за дочкою его в посазі записанние в трох змінах, в початку нива, под Даниловку лежачая, у Олещенькова стана (?), оний на осм, другая у Осняка днів на три з упругом, третия на два упруги знову ж у середній руці у Царского шляху нива дни на осм и у третуй руці под Александровку нив дві, дни по три, третая днів на два, четвертая на ден з упругом. Которими грунтами як ся више намінило позволяю их мосціом отцем з обители святой обрїтающимся, яко своїм власним добрим (?) владіти и користовати, а теж до оногo грунѣту до отданя оной суми не повинен жадною мірою инѣтересоватися и жадного упоминку чинити, ані тест мой, отец Дионисий. Для ради лучшого увірення даю сей мой запис з подписом имени моего. Року и дня вишеписанного.

Леонъгій Феодорович, поп киселювский.

Дописано збоку: «До того ж грунту приписую и огород з садом Якубовским».

«На сем же обліці я, именованный, докладаю, что прежде сего взял я у отца економа Иони, сей же святія обители, також де готових грошей золотих сорок и таляр битий. Против которой суми заставляю грунѣт прозиваемый Ярмолинский, у тестя моего от мене оплачений, таляров за десят бытих. Для лучшого увірення и повторним (?) разом руку мою подписую.

Леонъгій, поп киселювский.

Року 1719 иануария 28 на тие грунта я, више именованный, взяли у его мосці отца игумена до той суми, як ся више виразило и еще коп десят. А не могл бым я тоей суми вистатчити обители святой отдати, грунѣта при обители святой вічними часи повинни зоставати.

Леонъгій, поп киселювский».

(ЦДІАУК. – Ф. 143. – Оп. 1. – № 52. – Оригінал).

* * *

«Року 1720 януария 5.

Я, нижей на підписі именованный, чиню відомо сею моею картою, на потомние часи, иж взяли у превелебного отца игумена максакковского суми коп десят. Против которой то суми заведілем ниву з засівом житним днів на два, мні также отведенную за преставшие дві дши Леска Яременька и жони его Евдокиї от дітей их Ивана и Петра. Теди за их же відомом и позволением, тое так ся могло учинити.

Для лучшого увірення руку свою подписую

Леонъгій Феодорович, поп кисюлювский.

А нивку тую заводит от іх руки и по их прошению до онии обидва на тот час при великой слабости здоровья зоставалы.

Иван панамар и Феодор дворник монастырский».

(ЦДІАУК. – Ф. 143. – Оп. 1. – № 62. – Оригінал. – Запис: «В Леонтия попа киселювского, нивка купленая»)

№ 26

1717, липня 31 (21). – Самбір. – Універсал гетьмана Івана Скоропадського.

«Его царского пресвітлого влчства Войска Запорожского гетман Иоанн Скоропадский.

Пну полковникови ніжинскому з старшиною его полковою, тут же п. сотникови борзненскому и урядом и кому о том відати належит, сим ншим ознаймуем універсалом, иж жалостливе доносил нам превелебный в Бгу отец Иосиф Білицкий, игумен монастыра максакковского, з братиею, что в маестностях их, до обители стой належачих, от многих тамошних посполитих жителей, подданных монастырских, обывателей сотні Борзненской, ліси и иние кгрунта потаемним способом, мимо відомо их, законников, яко державцов, поскоповали, через що тие маестности до крайнего пришли и приходят знищєня и разорєния, в чом его превелебность про-

сил себі ншое рейментарское оборони. Мы теди, гетман, відаючи здавна ухвалений зде в Малой Росії порадок, же не волно нікому в державских маестностях, в посполитих людей жадних кгрунтов скуповавати, пилно через сей універсал упоминаем и грозно приказуем, абы так духовние особи, яко козаки и посполитие, поменутой сотні Борзненской обиватели, жадною мірою не важилися у подданих монастира максаковского ані явним, ані потаємним способом кгрунтов купувати. А если бы хто над сей нш указ сміл тое чинити, таковой за донесенем не поблажне каран будет, декляруем, а понеже донесл нам тут же превелебний отц игумен, что козаки красноставские и адамовские в ставу тамошном, где они, законники, млины свої міют, яко власном (?) их здавна купленном, не чинячи никогда найменшой в гаченю греблі помощи насилно и самовластне забивают свої їзы, немалую діют перешкоду в молотю и в ловленю риби, они зас, законники, своїми толко подданими тую греблю гатят и направуют. Теди упоминаем пилно, абы ніхто з козаков красноставских и адамовских отнюд не дерзал вперед їзов там забиват и тим чинити млинам монастирским убитку, якая воля нша, абы ненарушне была (...)* по десяте приказуем.

Дан в Самбурі юля 21 1717 року.

Звишменованный гетман рукою власною».

(ЦДІАУК. – Ф. 143. – Опр. 1. – № 54. – Оригінал, завірений особистим підписом І. Скоропадського і печаткою. Запис на звороті двома почерками: «Скоропадского не волно нікому купуват ґрунту монастирського и в ставу красноставском їзов забивати и риби ловити». Копія XVIII ст. знаходиться в НБУ. – ІР. – № 255/154. – Арк. 59).

№ 27

1718, травня 13 (2). – Максаківський монастир. – Купча Марії Курчихи, жительки Мени.

«Року 1718 мсця мая во 2 днь

Я, Мария Курчиха, жителька менская, оудовствующая, з сином моім Гавриілом Курченком, чиню відомо сим моім доброволним записом тепер и на потом и во вічніе часи кому би колвек о том відати належало, иж продалам на обытел свтую Всемилоствого Спса максаковскую превелебному в Бгу его млсти гспдну отцу иеромонаху Иосифу Біліцкому, игумену тоеиж обытели теперешнему и по нем прочіім превелебним отцем игуменом в той же свтой обстели міючим бити и всей о Хрсті братії тоеиж свтой обытели ниву з ліском Тишковщину за сорок золотих во вічніе часи, а полкута за дши наши також во вічніе часи на тую ж свтую обител даровалам, якую суму всю сполна сорок золотих сн мой отобравши руками своїми, до которой Тишковщину ліска и ниви от мене проданих, ані я сама, ані потомки мої, так теж крвение мужа моего и мої, жадного приступу и належитости не повинни міти, такожде и до кута, которие во вічніе часи за дши наши лекгование и волно ест и будет превелебному в Бгу его млсти отцу игуменови теперешнему и по нем прочіім отцем игуменом наступуючим и всей о Хрсті братії тоей ж свтой обытели максаковской тим от мене проданим кгрунтом, частю проданим, а кутом наданим и легованим до свтой обители, яко своїм власним добрим (?) владіти, дати, продати, замінити и на який хотя (?) пожиток свтой обытели употребляти и на тое все для лучшего віроятя сие мое и его млсти пна полковника нашего черніговского теперешнего Павла Полуботкка потвердителное писание его млсти отцу игумену даю, хотячи его таковою поваги и моци міти як бы на самой уряду таковом черніговском міло (?) зознано быти под. зарукою на его млсти ясновелможного пна гетмана талярей сто бытих, а на пна полковника нашего черніговского також талярей сто.

Діялос в мнастиру Всемилоствого Спса максаковском року місця и дня вишпи-санного.

Място Марії, матки моей, яко не уміючої писати, я, Гавриіл Курусский, крст свтій подписую и сам свою руку подписую».

(НБУ. – ІР. – Ф. VIII. – № 255 М./ 154. – Арк. 113 – 113 зв. – Копія XVIII ст.).

№ 28

1720, лютого 17 (6). – Глухів. – Універсал гетьмана Івана Скоропадського.

«Его императорского величества Войск Запорожских гетман Иоанн Скоропадский.

Пну полковникові ніжинському, старшині его полковой, особливе п. сотнику шаповаловському, тут же дозорци, покуховним збором завідуючому, сим ншим ознаймуем універсалом, иж я по прежде сего видал был листовний указ, увольняющий село Високое обители максаковской от (?) выдачи покуховной належитости. Так поневаж просил нас отц игумен тамошний з братиею, жебы тот нш лист чрез універсал нш для далшой кріпости подтвержен. Того ради определилисмо чрез сей нш універсал таковое позволяем, жебы там (?) на обитель для вспоможеня тую покуховную свободно одбирати повинност, якої уже не міют до зборов, покуховним збором завідующие, з того села мнстирского домогаться, міти хочем и приказуем. А же помянутий отц игумен предложил свое нам прошение и о показанщині, жебы тогож села з трох члвков подданих мнстирских, робячих горілку, позволилисмо на обитель взимати. Теды если так ест, те тие люди сут подданіе мнстирские и толко три члвка робят горілку, позволячем з оних належную показанную повинност на мнстирские потребности стягати, в чом абы ніхто законником тамошним не чинил препятія и повторе рейментарско упоминаем.

Дан в Глухові февраля 6 року 1720».

(ЦДІАУК. – Ф. 143. – Оп. 1. – № 61. – Оригінал, завірений печаткою. На звороті міститься запис того ж часу: «О збору покуховного и показанщині, на село Високое». Копія XVIII ст. знаходиться в НБУ. – ІР. – № 255/154. – Арк. 58 зв.)

№ 29

1720, червня 12 (1). – Купча козака Семена Стриевського .

«Року тисяча сімсот двадцятого мсця и юня во 1 день.

Я, нижей на підписі именованій, чиню відомо сим моім записом добровольним и ни в чом не заведенним и не припушоним записом кому бы о том відати належало тепер и в потомніе часи, иж продаем власний мой кгрунт под селом Берестовец знайдуючийся, то есть окуп и на острові гай, як сам собою есть, дві ниви, една сего літа под житом зостае на сім ден, а другая – в толоці ореться на усім дний, за суму певную и до рук моїх одобранную готових грошій золотих триста тридцят и три до мнастира Всемлостивого Спса максаковского висоце в Бгу превелебному его млсти гспдну иеромонаху отцу Иосифу Біліцкому, игуменови тоей же обители, и всей о Хрсті братіи тамошней тепер жиючим и по них будучим во вічніе часи, до которого кгрунту, от мене проданного, ані я сам, ані сини мої, ані кривні мої, так близкій, яко и далекий, жодного приступу и належитости не повинни будут іміти тепер и в потомніе часи и на тое сие мое ему ж висоце в Бгу превелеб[ному] отцу игуменови от себе писание даю, и подписом руки моеї власной стверджаю и з подписом людей зацних и віри годних на той час прошеных. Для лучшого оувірення я, Семен Стриевский, писаним сим подписуюся рукою своею, що ест и подписана крст Хрстов +

Василий Иванович Барщевский, священник берестовецкий, рукою.

Оустне были прошоніи люде от Семена Стриевского, напрод Тимофій Невжинский, атаман берестовецкий, так теж и Павел Гармаш, атаман курінний, Иван Гукич, войт берестовецкий, Федор Шулга, житель берестовецкий, Хведор Ващенко, жител того ж села яко не уміющие писания свтаго крст свтій нехай пишут +».

(НБУ. – ІР. – Ф. VIII. – № 255 М./ 154. – Арк. 114 – 114 зв. – Копія XVIII ст. Оригінал зберігається у ЦДІАУК Ф. 143. – Оп. 1. – № 59).

№ 30

1720, вересня 1 (серпня 21). – Максаківський монастир (?). – Заповіт красноставського козака Кирила Кривошеї щодо красноставського двору.

«Року тисяча сімсотного двадцять місця августа дня двадцять первого.

Я, Кирило Кривошея, красноставский козак сотні Борзенской, при старости літ моїх будучи (...) * Бг таковой хотівшу преносит (?) своїм щедротам) не (...) * по

сещенний, а всегда помня (?) на конец живота моего и страшним (...)»* этих лих еще за живота своего прежде літ еже бы дати

(ЦДІАУК. – Ф. 143. – Оп. 1. – № 60. – Оригінал.)

№ 31

1722, серпня 9 (липня 29). – Ядути. – Купча Романа та Івана Андрушенків.

«Року 1722 июля во двадесят девятый день.

Извѣстно творим сим нашим пысаным всякому, о сем відаты хотящому, тепер и завжды и в потомные часи, иж по изволению в Бгу превелебног[о] его млсти отца игумена Иосифа Білицкого максаковского со всею о Хрсті братиею, а особливе и по желанию ншем стала слушная згода и заміна власног[о] ншог[о] млина, стоячог[о] о одном колі на греблі красноставской монастирской, на млин, стоячий на греблі ядутинской, также монастирской и о одном колі, до которого то млина красноставского мы, нижей подписанній, и огород из гаем власний, не пенный и ні в чом не заведенний, тамже под Красним Ставом найдуючийся, на тую обител придали и на вічніе часи во владініе заступили. Тог[о] ради слушног[о] достовірія сим ншим добротным писаним его млсти превелебному в Бгу отцу игумену со всею о Хрсті братиею с подписом нашой руки власной даемо сие писание, даби ціле по изволению его превелебности бывший наш млин, стоячий на греблі красноставской, вічне нас в тую обител и с приданным огородом, тамже обрѣтающогося. И нам, нижей подписанним, на ядутинской греблі в млині также вічную област міти, и не смѣли би не тилко мы, нижей подписанній, в тот красноставский млин и в огород упоминатися, але и з близких и з далеких крвних инших нікто бы не важьлся упоминатися, тилко вічными часи на обител их стую и не міли бы з обоіх сторон помежду собою жадног[о] за тое препятія и веліли записати при людях зацних и віри годних во первых при честному гспдну отцу Григорью Чайковскому, презвытеру ядутинскому, и при Хведору Набоку, на тот час бувшим ктитором цркви Бжой ядутинской, и [м]ногих людях, на тот час пригодившихся.

Писан в Ядутах року, мсця и дня вишеписанног[о].

А як була нам на греблі красноставской третя част, так и в сем ядутинском третая, а на обител свтую частей дві.

Подписуемся брати единоутробние Роман, Иван, жителі ядутинские».

(ЦДІАУК. – Ф. 143. – Оп. 1. – № 63. – Оригінал. Запис на звороті: «Замінное письмо Романа и Ивана Андрушенков»).

№ 32

1725, листопада 25(14). – Купча Романа Стриєвського.

«Року тысяча сімсот двадцят пятого мсця ноеврия четвертого дня.

Я, нижей именованний, з супругою моею чиним відомо сим ншим добровольним писанием кому бы о том відати належало, тепер и в потомные часи, иж міючи на хуторец наш в Красном ставі купленний, нікому не пенний, ані заведенний, лежачий об межі двorca монастирского максаковского з одной стороны, а з другой об меж двора Петра Пилипенка, козака красноставского, з доброй воли ншой на бгомля за дши нши отдалисмо поменений хуторец нш з дворцем, хатою, садом и огородом, як в своем положеню знайдется зо всім, до свтой обители Всемлстивого Спса максаковской висоце в Бгу превелебному его млсти отцу Иосифу Білицкому, церкви и всей о Хрті братіі, тоей ж свтой обители максаковской и по нем протчіім превелебный в Бгу их млстем отцем игуменом максаковским за отпушение гріхов своіх на вічніе часи в спокойное владініе хуторца того, до которого ані я сам, ани жена моя, ані потомки наши не повинни будут жадного приступу и належитости иміти вічными часи, а превелебному в Бгу его млсти отцу игуменови максаковскому тепершнему и на потом міючому бити и всей о Хрсті братіі волно есть и будет тим хуторцем, от нас данним, як хотячи диспонавати, дати, продати, заменяти и ку пожиткові свтой обители наилучшему его употребляти, моццю сего ншого писания, а что напротив того ж хуторца ншого, в Красном ставу лежащего, особливий огородец з частью садка и гайком, куплении же иміем, теди тот огородец з садком и гайком при

себі и потомках нших зоставуем для потреби ншой и на тое даем сие нше висоце в Бгу превелебному его млсти отцу игуменови максаковскому и всей о Хрсті братії его писание з подписом рук нших, хотя его таковой моци иміти, жеби на уряді міском борзенском міло од нас сознано бити.

Діялос в Борзні року и дня вишей положенних. Я, Роман Стриевский, не уміючи писати, покладаю крст свтій.».

(НБУ. – ІР. – Ф. VIII. – № 255 М./154. – Арк. 117 зв. – 118. – Копія XVIII ст.)

№ 33

1726, березня 30(20). – Борзна. – Купча на продаж землі Павлом Бойко, жителем села Ядути.

«Року тисяча сімсотного двадцять шостого мсця марта двадцятого дня.

На уряді міском борзенском пред нами, нижей подписавшимися, ставши в ратушу борзенском Павел Бойко, жител ядутинский, явне, ясне и доброволне сознавал в тие слова, иж міючи грунт свой там же, в селі Ядутах найдуючийся, помеж з одной стороны от двора Василя Ледаяченка, а з другой стороны от плеца вдови Роговой, жителей ядутинских, ради нужной своей грошей потреби продал оний в Бгу превелебному его млсти отцу Иосифу Білицкому, игуменові монастира Всемлостиваго Спса максаковского, за сумму певную и готовие гроши, а именно за десят талярей, якие вцалі до рук своїх одобравши, вічисто уже того (??) собою проданного грунту зрекаючис такими своїми варовал словами, что волно (мовит) буде его превелебности з всею братиею як хотя тим грунтом диспонувати и ку найліпшому монастирскому пожиткові оборочати или хотя продати или в заміну дати, а себе юж помененний Павел Бойко вічисто от оного грунту своего отдаляючи сим доброволним записом ствержал и упевнял, что так он сам, продавца, яко и потомки его и жадние кривніи его ж, близкие и далекие, и нікто весма не повинни будут жадним способом вічними часи в вышозначенний грунт интересоватися и ниякой трудности и перепони в держаню и заживаню онаго монастирскому чинити не важился под оутраченем сугубой предреченой сумми и под обовязком накладов правних, хтоб міти важилься близкостю того проданного грунта доходити.

Теди мы, уряд міский борзенский, вислухавши такового доброволного сознаты, а так продажи, яко и куплі, велілисмо для лучшого в том достовірия тое записавши и сей запис притисненем звиклой ратуша борзенского печати и з подписом рук наших уряднических, стороні потребующей, то есть его превелебности отцу игуменові максаковскому, до рук для оппонованя видати.

Писано в ратуши борзенской року мсця и дня вижей спецификованных.

Андрей Білич, атаман городовий борзенский.

Гордій Пахомов, войт.

Лаврін Зіновиев, бурмистр.

А вмісто их вишписанних атамана, войта и бурмистра, по их же прошенію руку приложил Михайло Иванов син Греков, козак сотни Борзенской».

(НБУ. – ІР. – Ф. VIII, № 255 М/154. – Арк. 121 – 121 зв. – Копія XVIII ст. Наприкінці документа намальоване коло, в середині якого написано «Місто печати»).

№ 34

1727, грудня 11(листопада 30). – Глухів. – Універсал Д. Апостола.

«Его императорского влчства Войска Запорожского обоих сторон Дніпра гетман Даниїл Апостол.

Пну полковнику ніжинскому з старшиною полковою, п сотнику батуринскому и кому о том відати надлежатимет, сим нашим обявляем універсалом, иж супліковал до нас превелебний отц Иосиф Білицкий, игумен монастира максаковского, з братиею, просячи на вспарте своїй обители на греблі батуринской в млині, у Чечелихи купленном, о трох колах будучом, войсковой часты, которую оны з того млина и прежде брали по определіению антecessора нашего бывшего гетмана пна

Скоропадского. Теди и мы того антецессора нашего определения нее преміняючи, яко приняли прошение его, отца игумена максаковского з братиею, за слушное, так на вспоможене максаковского мнстра, в помянутом монастырском млині о трох колах на греблі батуринской, их же купленном, част войсковую до далшой волі нашої и ласки войсковою определяем, позволяючи им до онога мнстра з тоей войсковою части розміровие користи отбрати, на что велілисмо и сей наш видати універсал, чрез которий приказуем, абы пн полковник ніжинский, також сотник батуринский, и ниhto инший в отбиранию в вишнаміненном их монастырском млині войсковою части жадного препятствия чинити не важился, міти хочем и приказуем.

З Глухова ноевр. 30 1727 году.

Звышменованный гетман, рукою власною».

(НБУ. – IP. – Ф. VIII. – № 255 М./ 154. – Арк. 35 зв. – Копія XVIII ст. – Наприкінці документа намальоване коло, в середині якого написано «місто печати рейментарской».

№ 35

1729, серпня 11 (липня 30). – Глухів. – Універсал Д. Апостола.

«Его императорского влчства Войска Запорожского обоих сторон Дніпра гетман Даниїл Апостол.

Всім обще и кожному кому о том відати будет належало, меновите пну полковнику ніжинскому з старшиною его полковою, також сотникам борзеньском у и шаповаловскому з урадом тамошним, сим нашим ознаймуем універсалом, иж жалосливе донесл нам превелебный в Бгу отц Иосиф Биліцкий, игумен мнстра максаковского, з братиею, что в маєтностях их до обители стой надлежащих в полку Ніжинском в сотні Борзенской и Шаповаловской власние лісы и кгрунта монастырские потай отважаются скуповати, а скуплеными владіти, от чого немалый обители стой діється убиток и разорение. О чом и до антецессора ншого покойного Скоропадского менений отц игумен супликовал, которому дан універсал о возбранении таковых скуповат грунтов. Мы прето прошению его отца игумена з братиею задосит чинячи и стосуючися до данного антецессора ншого універсалу, приказалисмо з войсковою енеральной канцелярії сей наш видати універсал, чрез которий упоминаем и грозно приказуем, абы так с козаков, яко и посполитих людей помянутой сотні Борзенской и Шаповаловской, ніhto жадною мірою у подданих мнстра максаковского ні явним, ні потаємним образом лісов и грунтов мнстрских не важился скуповати, а если бы хто над сей нш указ сий (?) тое чинити, таковий в своих денгах, якие бы за купленный грунт дал, шкодовати и иміет и неслушне купленного грунту уступити мусит, зверх того за ослушание ншого указу и наказанием прикрим будет. А поневаж сие нам меженный отц игумен и донесл, что от козаков красноставских и адамовских и ставу тамошнему, где оны, законники, млини свои иміют, жадной в гаченю греблі помощи не чинячих, а в забытю ими изов немалую утерпивают перешкоду. Теди упоминаем пильно, абы ниhto з козаков вишреченних сего чинити не дерзал.

Дан в Глухові июля 30 д. 1729 году.

Звышменованный гетман, рукою власною».

(НБУ. – IP. – Ф. VIII. – № 255 М./ 154. – Арк. 36 – 36 зв. – Копія XVIII ст. – Наприкінці документу намальоване коло, в середині якого написано «місто печати рейментарской».

№ 36

1732, липня 24 (13). – Ховми (?). – Купча козака Стефана Придатка, жителя села Ховми.

«1732 году місця июля 13 дня.

Я, нижей именованный, Стефан Придаток, козак и жител ховменский сотні Борзенской, извістно твору сим моім рукоданным и добровольним писанием всім обще и кожному зьособна, кому о том належатимет відати, что продаем власний мой и ни в чом не пенний гай, превелебнійшому гспдну отцу игумену иеромонаху Гедеону Маркоцкому, игумену мнстра максаковского з братиею за коп шест ровно

во вічне владініе, до которого жаден з крвних моїх жадним способом втручатис не повинен. Що для лучшаго віроятя власною моею ж рукою, яко неграмотний, крст свтій напишю.

Василь Иванов, дяк ховменский подписался.

Стефан Придаток. Остап Щур, войт ховменский, при том будучий, подписался Иван Никитенко, козак ховменский».

(НБУ. – IP. – Ф. VIII. – № 255 М./ 154. – Арк. 119. – 119 зв. – Копія XVIII ст.).

№ 37

1740, січня 20(9). – – Купча козака Борзенської сотні.

«Року тисяча сімсот чотыридесятого генваря в девятый день.

Я, нижей подписавшийся, чиню відомо, кому тепер и впредь відати о сем надлежатимет, иж діставшюся мні чрез куплю в селі Ядутах у козака сотні моеї Федора Мелника, тамошнего жителя, млина третюю часть на реці Борзні по всеповажном прошению его превелебности отца игумена монастыра максаковского Иоасафа Квистніцкого со всею о Хрсті братією уступилем продажею во вічне владініе максаковскому мнстру, именно за сумму денег сто двадцать рублей и они денги всі сполна своїми руками принявши, впред до одного млина третей части нікакого упоминку чинити не имію и в том для лутшой впредь вірности и безпрестанного владінія сие писмо вышписанному его превелебности отцу игумену з братією з підписом собственной моеї руки и при печати даю.

Року, мсця и дня вишей спецификованных».

(НБУ. – IP. – Ф. VIII. – № 255 М./ 154. – Арк. 122. – Копія XVIII ст. Наприкінці листа написано: «В подлинном таков підпис: «Пантелеймон Забіла, сотник борзенский», намальовано коло, в середині якого написано: «місто печати»).

№ 38

1755, червня 23 (12). – Купча козака Борзенської сотні Михайла Придибайла, жителя села Ховми.

«1755 года мсця июня 12 числа.

Я, нижей именованный козак и житель села Ховмов, даю сей купчий запис обители максаковской честному отцу иподиякону Паїсью в том, что в потребности своей про свою дворовую нужду в неіменіи гдѣ препитатися в хлібу и в протчем яденіи, продал ліс свой отчизний и ныкому и ни в чом не заведенний самовластной без всякого принужденія манастиру максаковскому в битность честного отца Паїсія во вічне владініе мнстревы максаковскому, имеющийя поміж мнастирским лісом, а з другой стороні – Матвій Василевский, борзенский житель, за цену доброй русской монеты за двадцать рублей и вольность даю обители максаковской тим от мене проданным лісом вічне владіти илы по их воли кому хотя в заміну илы в продажу попуститъ, а я, також крвные мої, близкие и далекие, во оный, от мене проданный ліс, въпред неповинны втручатися и ни жаднійшой во оном лісі претенціі ділат, буди же за то я (?), жена моя или брат мой с племянники какою б либо впред турбацию илы претенцью зділают могут, то должны будут за то непорлажному (?) в суді надлежащом тілесаанству (?) и денежному штрафованию, в том волнutoe (?) прошение сей от мене обители Свято – Преображенской максаковской мнстря сей купчий запис дан.

Мы, нижеподписавшихся началу ховменскому, а тамошнему войту и при том бывших свидітелех року и дня више писанных

Михайло Придибайло, житель козак села Ховмов напишю крст саморучно+

Жена Михайла Придибайла Агафия напишю крст саморучно+

Свидетели сего писания купчого

Атаман Стефан Непевный подпишюся крест саморучно+

Войт Яков Василчук, приложил крест саморучно +.

Козаки

Иван Холява, подпisał руку крестом саморучно +

Яков Иллюша (?) підписався крестом саморучно +
Мужыкы.
Кирыло Жуковский (...)*
Даныла Остаповця написав крест
Стефан Литовченко написав крест +
Игнат Гугленко (?) написую крест +
Иван Галепа написую крест +
Вмісто вишшеписанного началу и свидетелей неграмотних по их прошенію Васил
Иванов, дяк села Ховмов підписався».
**(НБУ. – IP. – Ф. VIII. – № 255 М./ 154. – Арк. 122 зв. – Копія XVIII ст. На
початку листа написано: «Копія»).**

